

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 3 (110) — 1 FEBRUARIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Petre Ghelmez

MAREA RĂSPUNDERE

„In zilele noastre lupta pentru
pace a devenit condiția cea mai im-
portantă a luptei pentru socialism”

N. S. HRUȘCIOV

Sini comunist!
Porți sub arcada frunții, lucid,
Incandescentele-ntrebări ale secolului meu: 20 —
Sub ele uneori,
Cumpăna lumii s-apeleacă
Și deci,
Luciditatea e sarcina mea de partid.

Nu-i de loc prea ușor
Să ai o asemenea sarcină de răspundere;
Să simți arzătoarea întreprindere
Dintre ființa ta
Și-a tuturoș!

Miri sprinceană puțin încruntoată
Și par
Mai maluc decât sînt;
Dacă totu' ar fi în ordine pe Planeta Pămînt,
Cred că n-aș mai îmbătrîni
Niciodată!

Știu ce ocean al tristetii
Ar naște acum un război.
Știu în ce stea a tăcerii
Moartea atomică acum ne-ar preface!
Porți marea răspundere,
Oameni,
De-a aduce lumii, prin noi,
Cel mai simplu lucrul pămîntului: PACE!

Platon Pardău

ALERGÎND

Alergînd cu zăpada bogată și atît
de dulce lumină albă a iernii,
peste cîmpuri și cursuri de ape plutesc.
Între orga de sticlă a crengilor
și griul adormit de cu toamnă.
Între Calea lactee și calea
hambarelor pline: strada mea
care te întinzi de la un capăt la altul
al cîmpului!

Ah, viscolul bate în dealuri
semne înalte și albe și mari!
E o singură zi necuprinsă iarna aceasta,
și stejarii, vîind, îi rostesc orele...

Alergînd cu zăpada bogată și-atît
de dulce lumină a iernii,
plină de freacă ești, cîmpie a fatii,
albă încăpere în care oamenii toți
și-au înțins miinile.

Dragile mele lumini
din ochii oamenilor, constelații

de pușine cuvinte, dar totul rostind:
ca voi, pămîntul acesta întreg și tăcut
încălzește alte și alte semințe, mai multe,
ce vor erupe în soarele verii.

REFLUX

Acuma lucrurile toate, toate
umbli prin iarnă, ca printr-un alb reflux;
au coborît cărările sub dealuri,
înlăturîndu-se pe axele inserării,
și pomii s-au închis în ierbinjeala sevei
și apele sub crustele de gheață
trăiesc din zbranguiala caldă care-a fost.

O, calmul meu reflux, nu în tristele
pătrund în tine printre lucruri. Văd
pupila albă — a iernii cum se rotunjește,
acuma, peste case cu-acoperișuri roșii —
finaluri ale verii dinții lîră holar —
și oamenii aceștia care coboară-n ei
ca-ntr-o finină nouă cu ape inedite,
și-n mica bibliotecă și-n cîntec își descopăr
ogîndă lor albastră cu mii de străluciri.

Da, tot mai mare-i gestul cu care se desprind
de chipul vechi al vârstei ca dintr-o cadru greș
aceste frunzi, ce-n ampla-i nemisăcare,
purta-au soarele ca pe-un obiect al caznei,
și umerii aceștia ce, pămîntul,
ca pe-o ghiulea, s-au arcut purtîndu-l.

Acuma lucrurile toate, toate,
umbli prin iarnă ca printr-un alb reflux,
și se-mlinesc, gesticind o nouă primăvară,
doar drumurile, drumurile mele
de dragoste spre oameni, mai nesfîrșite sînt
și mai bogate.

BRUEGEL: Vinători prin zăpadă (1565)

CARTEA ȘI SATUL

de RADU BOUREANU

Cei care au vîrsta și memoria vîrstei pot învia (din ferecure,
numai în amintire), tabloul care înfățișează starea culturii la
sate în epoca dinosaurilor politice, a rechinilor ziși cavaleri de
industria, a bugetivilor și a altor rozătoare a mădurelor po-
porului.

Generațiile proaspete n-ar putea șonda adîncimea negurii spi-
ritului care apăsa ființa satelor, a țărănimii răspindite pe in-
tînderea pămîntului românesc, în trecut, cînd domnea acea zoo-
logie a erelor îndepărtate care decidea, dirija, împărțea cultura
în masa plugărimii.

E deajuns, cred, să mărturisim cei ce-am umblat cu piciorul
și am pipăit cu inima durerea și anemia culturală ce ființa
peste sate.

În casele țărănimii nu aflai nici o slovă tipărită. Sub nenu-
mărate acoperișuri se pomeneau doar cite o poveste a Alieșân-
driei, vreau gromovnic hărănit, cărți talmăcitoare de vise, vie-
țile sfîntilor, iar pe păreți calendarul ortodox, dubioase lito-
grafii istorice, chipuri dinastice încremenite în emfaza falsei
lor demnități, pătrunse silnice în casele gospodariilor, în schim-
bul sumelor smulse de autoritățile sătești din punga plugarului.

Cultura, pentru țărănimia satelor din vremea încriminată, se
circumscria la zestre orăș din bătrîni, frunzăriță pe filele me-
ningei colective, în nopțile de clacă, în sezătorile de iarnă, prin
casele oamenilor, unde se împletea munca de interior cu cînte-
cele străbune, cîmilitura, hazul spontan, care izbucnea cu pulsa-
nului, să descumpănescă milioanele de muncitori pe braze.

Acesta era profilul culturii la sate, în trecut. Îl încadrăm în
chenar negru: îl lăsăm în arhiva crimelor burgheziei, în fișierul
la îndemîna cercetătorilor viitorului.

Profilul vieții culturale la sate, azi. Fenomenul răspîndirii
culturii prin carte și sărbătorirea anuală a acestui fenomen,

prin „Luna cărții la sate” au pornit pe linia de tradiție, în com-
plexul activităților culturale.

Cum s-a mai subliniat într-un articol anterior, în paginile
acestei reviste, desigur că un mare rol în această muncă a cir-
culației tipăriturilor folosită la sate, îl are activitatea scrii-
torilor în mijlocul colectivităților. Menirea lor este nu doar să
scrie cărți, ci să le ducă de mîna, ca pe niște flinte vii (ceea
ce ar fi de dorit să fie), să le facă mai ușoară calea spre inimile
și înțelegerea sateților. așa cum se duceau în peștii peșterii,
aducînd nu doar laude obrazului tipăriturilor, ci lămurind tră-
drăvani din basmele străbune ridicau între amurg și zori palate
de neînțînță oamenilor de la țară, ale marii armate a colecti-
viștilor.

Din primele zile ale puterii populare s-a pus accent pe dez-
voltarea vieții culturale și artistice, atît a noilor generații ce
se ridicau cit și în lămurirea maturilor și a bătrînilor. Astfel
au putut fi dezvoltate spiritul colectivist, conștiința socialistă,
etica socială, legătura dintre sat și oraș, dintre generații, în
folosul întăririi gospodăriei obștești, prin cunoașterea vieții și a
dalelor noi ale științei.

Pentru aceasta, n-au fost neglijate eforturile și mijloace
materiale pentru intensificarea uriașei acțiuni de răspîndire
a culturii la sate prin carte.

Desigur, aceasta nu s-a înfăptuit cu formule magice, de basm,
n-au crescut peste noapte munți de volume, cum feciorii năz-
drăvani din basmele străbune ridicau între amurg și zori palate
de neînțînță strălucitoare.

În acești ani de înflorire a culturii socialiste sub conducerea
partidului s-au ridicat palate cu organisme ce plănuiau, dirijau
și făceau la iveală milioane de pagini, milioane de tomuri de
știință, de literatură politică, de agrozootehnie, pentru a sui cu
noi grade cunoștințele poporului de la sate, setos, după o lungă
arsită, de cunoaștere, de înmădărire a minții și inimii.

Prin planul central de organizare elaborat de Comitetul de
Stat pentru Cultură și Artă și Centrococop — sub egida cărora
se desfășoară „Luna cărții la sate” — urmează să fie folosite
pe scară întinsă varii forme de popularizare a cărții. Lozincă
„nici o casă de colectivist fără cititor” trebuie tradusă în viață,
printr-o undă uriașă de activitate culturală de masă care să an-

greneze scriitorii, organizațiile de masă, bibliotecarii, intelec-
tualii de la orașe și sate, librarii, difuzorii, ajutînd ca fenomenul
cărții să devină un fluviu de lumină, un Nil menit să se re-
verse și să fertilizeze spiritul colectiv al satelor.

Este imensă valoarea cărților difuzate prin rețeaua coopera-
tivei de consum. În ultimii doi ani au fost difuzate milioane
de exemplare. Volumul de cărți pătunse în mediul sătesc în
1962 depășește 50.000.000 exemplare.

Spiciuind unele date, constatăm că titluri cum ar fi: „Che-
marea pe țară a țărănilor colectivisti”, sau „Întrebări și răspun-
suri despre întărirea economică-organizatorică a G.A.C.” — s-au
tras, primul în 137.000 de exemplare, al doilea în 100.000 de
exemplare. Librăria „Cartea prin poștă” a suit valoarea defa-
cerii în 1961 la 1.920.000 exemplare, iar în 1962 la 2.820.000 de
exemplare. Pentru noile sisteme de difuzare se înscriu cei 6000
de difuzori de carte, bibliotecile personale atîngînd cifra de
100.000 în 9 luni pe anul 1962. Materiale de popularizare: 80 de
tipuri, 3.800.000 de exemplare.

Presă, organizațiile de masă, au susținut prin acțiuni organi-
zate fenomenul difuzării, al pătrunderii cărții la sate.

Aceste realizări, producția de carte, îndrumarea de către or-
ganele de partid au contribuit la realizările ample obținute. Și
este numai o măsură, un fragment al liniei ample ce poate fi
desfășurată în viitor pentru creșterea acestui fenomen.

Desigur că, într-un articol de revistă, nu putem decît enunța,
nu putem decît sugera amploarea fenomenului. Datele planului
sînt grăitoare, dar ele sînt mîi greu de urmărit în coloanele
unei reviste literare. Mai ușor de urmărit sînt datele vii, tra-
duse în viață, bibliotecile, cele 8000 de biblioteci. Întrînd în
școlile sătești, în casele de cultură, în casele membrilor gospo-
dăriilor colective, cartea ne atinge privirea, își impune prezența
acole unde nu era pe vremuri decît o noțiune îndepărtată, ne-
înțeleasă.

Cartea este o aripă la umărul conștiinței omului de pe ogoare.
Aripile cresc, și cu ele zborul acestor conștiințe în sferile mereu
lărgite ale cunoașterii, ale transformării în valoare umană nouă.

riile estetice în care simt suflul innoitor al timpului. Normalizarea estetică pare utilă numai atunci când nu este practică de oameni învechiți.

— În sfera atât de largă a unor preocupări estetice actuale, s-a relieflat în ultima vreme o temă care a suscitat interesante dezbateri (nu o dată polemice!) și pe care tinerii o urmăresc cu atenție: mai ales tinerii care-și dedică munca fie studiului literaturii, fie unor aspirații scriitoricești. Tema privește munca artistică, importanța concepției în artă, raportul dintre reflecție și spontaneitate sau fantezie. Tinerii — printre care foarte mulți pe care i-ași prețuiesc ca profesori și care vă urmăresc ca artiști, critici și om de știință — ar dori să ale părerile dvs. în aceste probleme ce privesc, de fapt, viața și arta, artistul și epoca.

Interviu cu

TUDOR VIANU

despre măiestria literară

— Sunt la curent cu controversa pe care o evocați. Am citit, în legătură cu ea, în publicațiile noastre literare, mai multe articole interesante. Dar, la drept vorbind, nu prea înțeleg bine distincția dintre „spontaneitate” și „concepție”, „reflecție” și „fantezie”. Nu cumva se revine, o dată cu această nomenclatură, la vechea psihologie a facultăților? Se pot face oare delimitări atât de precise între acești termeni, cum lăsa să se înțeleagă acei care le întrebunțează și încearcă să introducă anumite contraste între ele?

Un artist are o anumită idee despre opera pe care dorește să o realizeze. Zicem atunci că se găsește în faza concepției. Dar în cursul executării operei sale, culege și utilizează toate datele procurate de spontaneitatea fanteziei lui. Dar nu cumva ideea însăși a operei i-a apărut în împrejurări pe care nu le putea prevedea, prin urmare cu spontaneitate? În timpul realizării, el desfășoară apoi numeroase operații de adaptare a părților între ele, foarte multe acte de eliminare a detaliilor inutile sau de întregire, cerute de constituirea totalității. Funcțiunile inteligenței și ale imaginației sînt tot timpul active în munca artistului și se întrepătrund necontenit. Cum vreți să mă decidați pentru una singură dintre aceste funcțiuni, recomandându-mă numai pe ea? Reluind o veche maximă filozofică, și adaptînd-o la împrejurare, aș spune că, fără concepție, opera este oarbă, și că, fără fantezie, opera este vidă. Nu pot prețui decât pe artistul în același timp reflexiv și imaginativ.

— Tot în perspectiva utilității actuale — privind formarea tinerilor scriitori și a tinerului intelectual în genere — am socotit binevenite intervențiile dvs. într-o chestiune referitoare la particularitățile activității de critic literar, angajat în colocolul continuu de stabilire a valo-

rilor literaturii noi și a sensurilor ei multiple. Există o părere care consideră că operația critică trebuie lăcută cu uscăciune, că vibrația intimă de artist, mărturisită, nu e proprie criticului autentic: ea ar voola obiectivitatea și luciditatea observațiilor...

— Mă puneți în fața unei alternative pe care, în ce mă privește, nu mi-e greu s-o rezolv. Orice lucrare critică pornește de la impresia de artă. Fără „vibrația intimă” despre care vorbiți dvs., unde va găsi criticul îndreptarul judecăților sale? Un critic, mai ales unul creator de valori, adică cercetătorul care stabilește valorile de artă ale epocii sale, pornește neapărat de la ecoul trezit de opere în propria lui sensibilitate. Dacă n-ai, un interes emotiv pentru artă, dacă operele acestea nu stîrnesc în tine reacții spontane și fine ale sensibilității, cercetarea critică nu este posibilă. În lumina acestor reacții, i se luminează criticului particularitățile operei, structurile ei delicate. Criticul care nu pornește de la intuiția emotivă a operei, nu va putea

de restul comunicării; sînt tot fapte de expresie. Percepția unui conținut este neapărat realizarea unei indicații de limbă. Dacă nu primim această constatare, trebuie s-o acceptăm pe cealaltă, evident falsă, și anume că ar putea exista conținuturi intelectuale independente de formele de limbă care le exprimă.

Fiindcă socotesc că între gîndire și limbă există o perfectă unitate, cred că nu există o metodă mai bună de a preciza conținutul unei opere, decît observînd particularitățile ei de limbă. Și deoarece conținutul unei opere literare corespunde viziunii unui artist original, cred că nu putem defini această originalitate decît prin studiul mișcărilor lui proprii de expresie, adică a stilului său. Este înțelesul *criticii stilistice*, despre care vorbiți dvs., reluînd niște cuvinte care au fost anexate, în ultimii ani, de terminologia noastră literară.

Pătrunzînd pe calea cercetării stilului în intimitatea creației literare, criticul vede deschizîndu-se toate perspectivele operii și poate trece, mai departe, la celelalte operații de analiză, explicație și valorificare, prin care lucrarea critică se completează. Critica stilistică nu este întreaga critică, dar este o parte oarecum obligatorie a ei.

Cuvinte despre tinerii editori

— Ca revislă de tineret, vă învîlm în o scurtă discuție despre munca tînarului editor și despre înțelegerea pe care el trebuie s-o aibă asupra activității editoriale ca act de cultură. Colectivele de editori, formate în bună măsură din tineri, sînt angajate într-o misiune de mare interes public, efortul lor vizînd nu numai realizarea unui plan calendaristic de editare, ci înălțuirea unei vaste și consecvente configurații pe plan editorial a patrimoniului nostru literar și a seriei remarcabile de opere contemporane. În diversitatea de probleme privind munca tînarului editor, probleme pe care le implică o asemenea activitate înțeleasă ca act de cultură, vine desigur în discuție și chestiunea împlinirii unor edii moderne, științifice întocmite, care să oglindescă, în fața unui public cititor exigent, procesul organic, complex, al literaturii noastre. Poate ați dori să ne vorbiți, la acest capitol, și despre problema reeditărilor, de întocmirea unor serii de opere complete care să contribuie efectiv, — la nivel superior, — și în ceea ce privește efortul de revalorificare a moștenirii literare.

— Întrevăd posibilitatea unei reeditări a marilor noștri scriitori într-o serie omogenă de edii critice. Există, astăzi, numeroase realizări în domeniul publicării de edii științifice. S-a format, în editurile noastre, și un personal înzestrat cu bune cunoștințe, relative la problema criticii de texte. Din acest punct de vedere, ne găsim într-un progres netăgăduit față de fazele anterioare. Filologia țării ar trebui însă să se organizeze într-o acțiune colectivă, pentru a dota cultura noastră cu un corpus al tuturor scriitorilor clasici, prezenți prin operele lor complete și cu tot aparatul critic cerut de exigențele filologiei noi. Munca istoricilor literari ar fi mult ușurată, cînd ei ar găsi, grupate în aceeași serie, în forma celeiași prezentări și cu un aparat critic constituit după aceleași criterii, operele tuturor scriitorilor de seamă ai literaturii romine. Cînd lucrarea aceasta va fi făcută, istoricii literari, liberați de sarcinile pur filologice ale cercetării lor, s-ar putea consacra celorlalte teme impuse de cunoașterea, explicația și aprecierea operelor și autorilor.

Sînt cîțiva ani de cînd am propus Editurii Academiei R.P.R. un astfel de plan de lucru, primit cu interes. Un început a fost făcut prin punerea la cale a edii critice a *Operei complete* ale lui Al. Odobescu, al cărei prim volum va intra în curînd la tipar. Seria trebuie însă continuată și ea se cuvine să absoarbă și celelalte inițiative parelele, în curs de realizare.

— La ce lucrări în prezent, ce proiecte literare aveți?

— Cer îngăduința să nu răspund la această întrebare. Un simplu proiect literar este alt de departe de a deveni o operă! Între proiecte și opere se interpun luptele, îndoilele, cazna autorului, împrejurările mobile, figura enigmatică a neprevăzutului. Nu dispore apoi ceva din dinamismul unui proiect prin divulgarea lui? Ceea ce vă pot spune este că, întocmai ca într-un lung trecut, continui să stau aplecat asupra mesei mele de lucru, în răstimpuri întinse ale zilelor și nopților mele, cu dorință fierbinte de a fi de folos cuiva.

Ilie Purcaru

* Ne referim, după cum amintim în remarca, la recentul dialog din paginile „Contemporanului”, între G. Călinescu și Al. Philizide (Nota Red.).

Confruntări

— Înțeleg în aporțul lor la cultura noastră — pe care ați gîndit-o mereu în relațiile ei cu cultura universală — studiile dvs. de estetică și prodigioasa dvs. activitate multiplă în domeniul literaturii sînt astăzi apreciate în mod public drept contribuții superioare de ordin științific. Nu mai puțin — o contribuție originală la o estetică pusă sub semnul unor cerințe sociale contemporane generoase. Ați putea mărturisii tinerilor ceva din reflecțiile dvs. asupra sarcinilor actuale ale esteticii, despre locul ei de seamă în complexul de activități înalte și de atitudine culturale fertile, desfășurate în condițiile desăvîrșirii construcției socialiste?

— Întrebarea dvs. îmi arată că atribuții esteticii un caracter normativ. Mă rînduiesc bucuros alături de părerea dvs., deoarece estetica avînd ca obiect una din valorile culturii omenești, este limpede că judecățile ei nu pot avea un simplu caracter de constatare. Cine studiază arta, ca estetician, este adus să o confrunte, în realizările ei, cu idealul pe care și-l face despre artă și să pronunțe judecăți de valoare. Acest caracter general al esteticii dobîndește o dezvoltare deosebită în epocile în care, arta căutîndu-și drumuri noi, este firesc ca și reflecția asupra ei să confrunte necontenit noile creații cu conceptul ei despre artă.

Fără să exagerez însemnătatea pe care gîndirea estetică o poate avea asupra creației artiștilor, întreaga experiență a istoriei arată că cercetările esteticii n-au rămas niciodată fără influență asupra artiștilor. Normalizarea estetică este un moment al creației și, cu acest rol, putem să-i recunoaștem și locul pe care-l deține în mișcarea artistică a vremii noastre.

Aș dori însă să precizez că, adeseori, esteticienii au lucrat cu un concept al artei format în faze anterioare ale istoriei culturii și că, de aci, rezultă pentru estetician obligația de a îmbogăți și de a lărgi conceptele lui fundamentale. Nu pot prețui de loc pe esteticianul disociat de mișcarea artistică a vremii, închis în cercul achizițiilor unei epoci anterioare a culturii. Învăț ceva numai din cercetă-

spune despre ea decît lucruri cu totul generale, lipsite de interes.

Stil și critică stilistică

— De asemenea, relativ la operația critică, în privința unei chestiuni de meșteșug mai puțin alinate de criticii literari. Critica stilistică a lucrărilor literare luată în dezbateri, nu numai că lipsește adesea, dar există și o părere, tacit de misiune profesională, că problema stilistică e de ordin secundar, în orice caz mai potrivită preocupărilor unui lingvist, de fapt, de fapt, de fapt, că operația critică desăvîrșită astfel eludează o problemă de valoare interioară a lucrărilor literare remarcabile. O recomandare din partea dvs. ar mări interesul tinerilor critici pentru o viziune mai complexă asupra creației artistice.

— Cunosc părerea potrivit căreia problema stilistică ar fi de ordin secundar și că, în definitiv, ea ar aparține mai mult lingviștilor decît criticilor literari. Opera literară este însă un fapt de expresie, o creație a limbii, și studiul mișcărilor ei lingvistice nu mi se pare a fi nici secundar, nici străin de preocupările legitime ale unui critic. Întregul conținut al operei se comunică prin limbă și nu există un alt mijloc de a lua cunoștință de mesajul ei decît pornind de la cuvintele, construcțiile și de la întreaga alcătuire a contextului ei. Chiar tăcerile elocvente într-o scenă de teatru își dobîndesc semnificația prin locul în care apar în cursul unui dialog sau a unui monolog și se leagă, ca atare,

POARTA DE BRONZ

Cînd mi-am întors privirile spre-nalt
lumină m-au podidit, albastre,
cu nevăzutul vînturilor salt,
cu locul din zenitul casei noastre.
Cum soarele își ținea din spațiul orb
strălucimînd pe munții columna zilei,
rîvnii să-i înduplec, să-i sorb
cu ochii mari de ape ai argilei.
Rîvnii să-i muț izvorul pe pămînt,
cu arborii, cu spicele să crească —
tremetică proiecție, din vînt
în marea calmă, omenească.

Îmi incolțeau în trup cosmogonii
prin care omul izvoră-ntr stele,
ca ele plin de arderi străvezii,
nemuritor și laudat, ca ele.

Cînd s-au ivit piraiele în vîi
strivind posomorîta limpezime,
de parcă-n ele glas de vîlvății
rîvnea să luga-n vînt, să se exprime, —
citînd un flux din care răsărea
tridentul viziunilor, deodată
simții, în jocul apelor, geneza mea
trîind în așteptări, intriguată;
simții că ar ajunge doar un semn,
un semn vibrant, o mină hotărîită —
și dunga apelor posomorîta
aș li putui spre ardere s-o îndemn.

Te așteptam pe tine, lala mea,
ani limpezi ca vibrata apeli;
pe tine, tinerețe care ațerza
spre glezele materiei, s-o scape
din jocul ne-mpăcat, invers,
al apelor cerînd înălțare;
pe tine care-n muntele imens
cu-un mic creion zvirliseși stăvilare.

Te-ai furișat prin ani limizi
și ai adus în munți geometria,
și energetica, și ochi avizi
să taie între umbre temelia...
Îți simi aproape umerii, te cînd
prin noaptea-mi, ca rusalce prin vise
dar am intrat în apă și-n pămînt
și drumurile încă nu-s deschise.

Filoanele luminii din adînc
sub mina ta se-adună-n albe lîrje
și stîncile se string, se string, se string
și se toposc — o cale să-ți rămîie.

Deasupra, piipiți de zi
bat darabana-n stîncile cărunte;
noi știm un ritm mai viu, născut aci,
un ritm de raze înzăuat în munte.
Și-n clipa-n care răsărim cu el
la streașina de aur a pădurii,
noi, iată, ne privim altfel,
cu altă sete pe garoafa gurii.

Îesînd în ploaia de lumină
a zilei întonmate argeșene,
o umbră parcă de stejari și pini
ne luncă pe suflet și pe gene.
O umbră care suie către noi
să ne întrebe ce ne mai rămîne
cînd, ridicăți dintr-o-nclăstare amîndoi,
vin clipele din urmă să ne mîine...

Ne stau în urmă spații de lunel
și arcul urîș, în piept cu marea,
lansînd — săgeată roșie — din el
un răsărit să-mpurpuzese zarea;
ne stau în urmă ani, rivnînd
și-n noi legarea lor intuchipată,
ca zbaterea luminilor din corzi de vînt
întoarsă-n noi deplină, împăcată.

Noi n-am trecut prin munte în zadar
și apele nu gol decor creard.
Întîii volți, cu șuler clar,
pe lire-nale cînd se-nconoră
eram un singur trup victorios
o singură columnă cristalină;
și-n preajmă codri tremătau duos...
Lumină izvora, lumină.

Exod... Ciobani bărboși și-ntunecați
ducînd în spate umbrele, gorunii,
și liniștea de prin Carpați
și așteptarea revererii lumii...
Însingurați în munte, și huliți
de vînturile reci ale stîhiei,
treceau spre șes, în gube-năvălului
ca-n halna de cenușă a veclii.

Suă înălțîmî care descresc,
sub codri seculari cu umbre late,
rîvnea să vadă pasul omeneș,
mirajul geamurilor luminate...

Cînd mina ta s-a încordat usor
să zmulgă-nția așchie de gresii,
nu ai simțit cum albul stîncilor
ar li rîvnit să își întindă trezii,
suave chiparoase, flori de colț
și cîrni plîpînzi pe seama mîinii tale —
din ele, nu din aspru stel să scoți
cununa răsăritului din vale?...

Prin tine mă apropii îmbunat
și omului îi licăr la țereastră,
cobor dintr-ai lîrjunilor sabat
și-a fulger molcom sub cupola vastă.
Prin tine-s lînar răsărit de zori
cîntînd victoria desăvîrșirii
și revoluția, întîiul dintre sori
ce limpezește drumurile firii.
Am fost un fulger, însă m-ai supus.
Nu știu nici cînd, nici cum, prin ce întimplare,
m-ai ridicat de fulger mai presus,
primînd a omului înălțare.
Asemeni lui mă zburcîm și aștept
din vreme, zilele să izbucnescă
și o neliniște să-mi sune-n piept
ca o iubire pămîntescă.

Sînt om în răsărit — și mi-am legat
de tine soarta pasului în lume.
Alt chip eu n-am privit și n-am visat;
decît al tău, n-am învîrfat alt nume.
E răsăritul în privirea ta,
și-n luminiișul ce-ntr noi vibrează,
în Argeșul ce ne chema
cu legănarea lagilor de pază;
un răsărit continuu,
pe-al timpului hotar
trezînd iluminările descătușării;
surisul nostru solidar
rostogolit pe dunga depărlării —
pe cînd noian de drumuri vin
să-ți lare pași, glasul să-ți lare;
iar eu le spun vibrînd: mai stăți puțin,
și toamna le-ar strivi sub îrunze de pădure...
Lumina strigătului meu
în arbori sîșițat, ca-n mîhnire;
și drumul tău spre-un început, mereu...
Bronz viu, zguduitorarea mea trezire!

Mihai Negulescu

Cercetări de istorie literară necesare

Lucrările de istorie literară ce apar, fie că sînt volume ample, fie că sînt studii mai restrinse publicate în reviste, îmbogățesc în ultimă instanță șanțierul de elaborare a Tratatului de istorie a literaturii romine. Este adevărat că, dacă ținem seama anume de acest obiectiv, de altfel deosebit de însemnat, o sumă de lucrări sînt efectiv mult mai necesare decît altele, întrucît anumite sectoare, anumite momente și anumite aspecte din lărgul proces de dezvoltare a literaturii noastre sînt mai puțin cunoscute decît altele.

Imi îngădui să consider, de pildă, că dacă asupra figurilor importante din literatura noastră lucrurile sînt, în linii mari, lămurite, nu la fel stau lucrurile cu scriitorii măruni. Aceștia, dacă fiecare în parte nu reprezintă din punct de vedere artistic realizări de seamă, priviți în ansamblu, ca fenomen literar și ca document social — constituie nu numai fundalul pe care se proiectează și se reliefează mai bine marile scriitorii, dar o bună parte din viața reală a literaturii unei epoci.

Nu sînt mai puțin necesare studiile și discuțiile asupra curentelor literare, precum și monografiile asupra zărilor noastre din secolul trecut și din secolul nostru, în care s-au publicat atîtea opere il-

lustrate, atîtea studii, cronici literare și dramatice, în care s-au dus polemici și în care, în consecință, stă închisă o bună parte din viața literaturii noastre.

Sînt necesare, mai cu seamă, studiile de sinteză asupra unei probleme, asupra dezvoltării unui gen sau unei specii, a unei teme sau a unui tip din literatura noastră.

Pe bună dreptate, în articolul din „Lupta de clasă” (nr. 11/1962): „Cîteva probleme ale istoriei literaturii romine dintre cele două războaie mondiale”, Ileana

teraturii rominești”, „Literatura romină peste hotare” și altele sînt intervenții în discutarea unor chestiuni ample, în care, cu lărgul orizont al omului familiarizat cu problemele literaturii romine, ale literaturii universale și ale teoriei literare, se aduc puncte de vedere și precizări de natură să stimuleze lămurirea lucrurilor sau să clarifice stadiul în care se află dezbaterile unei probleme — ceea ce din timp în timp este bine venit, fiind de natură să favorizeze continuarea rodnică a discuțiilor respective. Definitive și de sine stătătoare ni se par contribuțiile foarte prețioase din studiile despre Baza folclorică a povestirilor lui Creangă „Dănilă Prepeleac” și Gheera în cadrul crilei științifice europene.

Cu toate aceste incontestabile merite ale studiilor amintite, personal consider că partea cea mai valoroasă a cărții profesorului Dima o constituie totuși cele cinci studii care ilustrează Momente din istoria teoriei noastre literare. Fără îndoială, acestea, ca și cele amintite mai înainte, sînt susceptibile de discuții, uneori chiar de obiecții, cum ar fi, între altele, îndeosebi aceea pe care o făcea V. Ripeanu în cronica din Știința și anume că totuși fiecare figură, fiecare concepție literară evocată nu sînt suficient încadrate în lupta generală ideologică a epocii. Dar nu e mai puțin adevărat că, oprindu-se asupra concepțiilor despre artă și literatură ale lui Russo, Hașdeu, Duiliu Zamfirescu, Caragiale, ale revistei „Contemporanul” (cu toate că studiile au caracterul unor capitole dispartate dintr-o monografie amplă), cercetătorul ne face să surprindem în pro-

cesul de dezvoltare a literaturii noastre nu numai concepțiile unor scriitori însemnați, dar și creșterea ponderii realismului în aceste concepții cu cit înaintăm în secolul al 18-lea nu însă fără intensificarea luptei cu forțele contrare, nu fără ascuțirea contradicțiilor din conștiința scriitorilor. Mai mult decît atât, autorul are, după părerea mea, meritul de a fi cel dintîi care dă în istoria noastră literară actuală o lucrare de sinteză de acest gen, una din acele lucrări atât de necesare deschiderii perspectivelor, înțelegerii scriitorilor și fenomenelor.

Cum am spus, cartea profesorului Al. Dima, alături de studii valoroase apărute în anii din urmă, constituie o pildă pentru a ilustra folosul incontestabil ce rezultă din astfel de cercetări pentru lămurirea procesului larg de viață al literaturii romine. Mi se pare că cercetătorii noștri, și îndeosebi tinerii istorici literari, fără ca asta să-i determine a studia teme ce nu i-ar interesa, trebuie să armonizeze activitatea lor științifică cu nevoile generale cele mai urgente. Mi-aș permite să sugerez de aceea — fără ca astfel să alunecăm în factologie, în exagerarea importanței și, cu atât mai mult, a valorii scriitorilor măruni — abordarea mai cu seamă a acelor teme și a acelor genuri de studii care aduc mai multe fapte și mai multe concluzii noi, care lămurească aspecte necunoscute, cum și a acelor de sinteză, bazate, de asemenea, pe o minuțioasă investigație, menite deopotrivă să ne îmbogățescă posibilitățile de a reconstitui trecutul nostru literar, așa cum a fost și de a-l aprecia în mod științific.

G. C. Nicolescu

SEMNIȚIȚIA A DOUA ANTOLOGII

Au înflorit în vitrinele librărilor zilele acestea culorile vit, plăcute, a două volume cu coperti ce nu trădau decît aluziv conținutul pe care-l închideau între ele. Titlul lor, „Moment istoric”, putea sugera numeroase asocieri, putea indica fizic stilizată a oricărei clipe din istoria noastră recentă.

Deschizînd primul volum ne-am găsit în fața unei îndrăznețe încercări a Editurii pentru Literatură de a cuprinde răsunetul marelui act al colectivizării totale a agriculturii în reportaj. Subtitlul reportajului, de pe coperta interioară, este o denumire generică, convențională, care nu precizează unicitatea speciei în cadrul volumului, ci mai degrabă temperatura foarte ridicată a întregului, adică entuziasmul reacției scriitorilor la contactul cu acel crucial, într-adevăr, moment istoric sau cu premisele și consecințele lui. Cel de-al doilea volum prelungește pe primul într-o antologie de nuvele, schițe și povestiri închinată de asemenea aceluiași probleme fundamentale.

Ceea ce impresionează în primul rînd și constituie un omagiu adus fără noastre de scriitorii ei cetățeni, este prezența unor foarte mare număr de minutori ai condeielui, de toate vîrstele, de la decanii pînă la noștii scriștilui românesc, de la Arghazi, Bogza, Călinescu, Benic, pînă la Nicolae Velas sau Pănuș Neagu.

În al doilea rînd, se vede varietatea speciilor literare în care au fost concretizate faptele, impresiile, emoțiile înregistrate de fiecare scriitor în împrejurări felurite, dar legate toate în aceeași măsură de preocuparea centrală, colectivizarea agriculturii. Tudor Arghazi, George Călinescu și Demostene Boțez sînt reprezentați prin cuvintele lor rostite la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale, care a consacrat evenimentul istoric. Ca de obicei, la Arghazi, o metaforă sau două sînt suficiente pentru a conferi valori literare, imagini întregului text.

Sprinten, variat, asociativ pe numeroase planuri, G. Călinescu sfîrșește vorbirea sa, optimistă prin excelență, cu o parafrază horatiană asupra perenității faptei săvîrșite. Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, Nașu Istvan aduc mărturie palpabilă ale aceluiași moment, îngemănați din perspectiva viitorului de aur cu amintirea trecutului de suferință care nu se uită. Geo Bogza e dramatic în aplicarea procedurilor sale stilistice obișnuite, într-o alăturare mai subliniată, mai insistență. Revenind mereu asupra celor unsprezece mii de victime ale lui 1907, asupra celor „ce zăceau cu dinții în țărîmă”, el realizează scene de forță grotesc-dramatică în genul lui Goya, obsesive, hiperbolizante.

De altminteri, paginile datorate mai marilor literaturii noastre sînt în același timp pagini de antologie literară. Performanța aceasta nu este însă și a celor mai tineri, care nu întodeauna știu să ridice un articol obișnuit de ziar la calitatea literară a reportajului ca atare. E adenărat însă că înfrîmă excelente evocări palpabile, că urmăriți, cu participare vie, frînturi de viață surprinse de ochi atenți de reporter, cu talent și experiență, și transmise semnalistici. Vieți exemplare de fărâșii colectivistice, ingineri agronomi, tractoriști, președinți de gospodării, deputate, apoi pesaje transformate prin intervenția omului și a științei, hărți noi ale tehnicii finuturii, imagini colorate ca labirintul, se sînt înfățișate de numeroase și deosebite cordole. Unii cunosc și stăpînesc arta construcției, a gradației, efectul surprinzător,

poanta, ca Florența Albu în „Poveste cu un erou.” Monotonia voită a începutului, banalitatea și încrămensirea portretului, cezanianii aproape, al pătiorului de porci, contrastează violent cu pasionantele aventuri ale personajului în care s-au trezit energiile comprimate de decenii de viață vitregă, cu relatarea lor precipitată și cu firul care readuce portretul inițial, dar îmbogățit cu cite noi valențe umane! Iar simplitatea narațiunii e de-a dreptul mișcătoare. Bine compus ni se pare și „Secerîșul” de Ștefan Rădulescu, cu o interesantă simetrie între imaginea inițială și cea finală, un viscol în iulie și un secerîș în mijlocul iernii, legate între ele prin neostoita dinamică a omului lumii socialiste, evoluînd între realitate și halucinații. Traian Cosovei în „Primăvara Hanatului” lasă să plutească un aer de basm asupra provinciei aceea în care abia acum se imprimă bărează. Și președintele gospodăriei Lenuaheim, a cărui prezentare pare mestesugit aminată pentru sporierea curiozității cititorului, este învesit cu calități atît de adinc umane, încît poate cobori sau urca într-un basm. Eugen Barbu în „Recolta” și Corneliu Leu în „Fructul soarelui” și-au oprit atenția asupra aceluiași peisaj atît de ciudat și de delicat ce și distilează luminile aurii în subțila esență a planturilor dobrogene și pe care omenii l-au îmbogățit și l-au schimbat. Primul utilizază peisajul cu pete de culoare intensă pe un fundal ocru, precum și portretul colectiv, agitat, tumultuos. Cel din urmă stabilește un fel de hartă vegetală, încheiată cu o frîntură de legendă despre fructul soarelui. Plăcută încercarea lui Miko Erwin în povestea despre digul de la Crasna; plin de mișcare, oscilînd mereu între statistică și poezie, cu o usnară mărire a lui Geo Bogza parod, „Moment istoric” de Paul Anghel. Portretele oamnilor, faptele lor sînt mai adincite, mai individualizate în seria de schițe și povestiri atît de bogate care urmează, de la delicata „Muscatela” a lui Titel Constantinescu, deslușind sentimentele noi ale tinerii femei colectiviste pentru marea revoluție comunistă, și hazliul monolog „Bătrînu” de Vasile Rebreanu pînă la narațiunile de amploare, primind aspecte mai profunde de psihologie și conflict ca cea semnată de Kovacs György și anume „Războiul viera lui Nea Szilveszter”.

Antologia are în paginile ei cele mai bune ritmul autentic al vieții noastre de astăzi: ritmul omului activ, creator, al faptei care durează. Energia și culoarea caracterizată această culegere prețioasă pentru ilustrarea legăturii indisolubile dintre literatură și viață în lumea socialistă.

*

Acestă primă lund a anului a primit ofrandă volumului „Tezaur”, antologie a Republicii victorioase la XV-a aniversare. Culegerea aceasta deosebit de bogată este în primul rînd un bilanț de activitate a întregului front, atît de unitar și de masiv, al poeziei noastre contemporane. Sînt reprezentați aci toți cîntăreții noului din patria noastră, toți cei pe care-i nește un trecut de luptă pasionată împotriva vechiului invidios sau prezentul plin de imperativele faptei libere și creatoare.

Cu alte cuvinte, mai vîrstnici sau mai tineri, poezii sînt reuniți prin altitudinea lor comună față de viața ultimilor 15 ani, față de evenimentele petrecute în acest rîstimp, față de ideologia revoluționară pe care, toți, o afirmă. Tematica volumului nu se rezumă doar la poezia închinată Republicii. Adevărat e că majoritatea versurilor reproduse în volum sînt legate direct de răsturnarea monarhiei, ca acestea alese din Demostene Boțez „Mihai Beniuc Marcel Breaslașu, Eugen Jhebeleanu, Maria Banuș, Nina Cassian, Rodu Bourreau, Veronica Porumbacu și alții.

Dar acestor versuri li se adaugă altele, scrise cu alte prilejuri, mărturisind varte-tatea preocupărilor și a unghiurilor de vedere specifice fiecărui poet socialist, neo-umanist în lărga perspectivă globală a universului nostru literar. Tudor Arghazi, de pildă, figurează cu fragmente potrivite momentului, din 1907 și din Cîntare omului, cu acele laude simple ale faptelor revoluționare, ale faptelor omului înalțat spre libertate și fericire. George Călinescu face profesia de credință a intelectualului intrat în rîndurile muncitorilor de la oraș și sate (Fram hărbatul care...), găsind astfel drumul spre implinirea adevărată a existenței sale și înalță, ca într-o apoteoză, cîntare de laudă materiei, în formele ei frumoase. Se cuvine să menționăm prezența în volum a unor versuri din Ion Barbu și Lucian Blaga, pline și ele de avîntul înnoirii. E vorba de Blăcescu trăind a celui dintîi și de Mirabela sămîntă a celui din urmă care face elogiul noului, al demnității patriei, simbolice trupat în sămîntă.

Partidului li sînt consacrate tot atît de fierbinți și entuziaste poezii ca și Republicii, el fiind autorul și chezașul victoriilor vremii. Spre steagurile lui roșii, biruitoare, se concentrează masiv forța luptătoare a tineretii entuziaste puse în slujba marilor comenzi ale patriei socialiste. Deopotrivă Republicii și Partidului li sînt consacrate versurile lui Dan Deșliu, Mihai Dragomir, Tiberiu Utan, Ion Brad, Al. Andreișoiu, Ion Horea și ale altora.

Tot pe aceeași direcție se situează și cîntarea maselor active, biruitoare, care și-au croit drumuri largi pe făgașul victoriei sub conducerea aceluiași îndrumător înțelept. Miron Rodu Paraschivescu, Dumitru Corbea, Ion Bănuș se numără printre acei care exaltă drumurile noi ale istoriei patriei noastre.

Și cite motive și idei poetice se acumulează în acest colectiv în care sînt prezente toți liricii noștri, de la cel mai vîrstnic pînă la Gh. Tomozei, N. Stănescu, Miron Scorobete, Darie Novăceanu și Ion Crînguleanu!

Nu numai ca bilanț al activității întregului nostru front de poezie, nu numai ca unitate în varietatea de idei și teme, ci și din punct de vedere al calității literare, estetice, este realizat acest volum, foarte aproape de condițiile unei autentice florilege.

Cele două antologii se arată astfel în înfățișare bine venite și bine realizate (mai ales cea de a doua) de către Editura pentru literatură, în anul I al erei agriculturii socialiste și în anul XV al erei republicane.

Al. Nicolescu

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

Peisaj

Fotografia V. Cucu

Acad. Iorgu Iordan: LINGVISTICA ROMANICĂ, EVOLUȚIE, CURENTE, METODE

Sînt lucrări care rămîn actuale, oricîtă vreme lungă și grea s-ar așterne asupra lor. O asemenea constatare satisfăcătoare se poate face parcurgînd noua ediție a cărții academicianului Iorgu Iordan, consacrată istoricului lingvisticii romane și apărută, de astă dată, sub titlul mai potrivit „Lingvistica romanică. Evoluție, Curente, Metode” (Editura Academiei Republicii Populare Romine, București, 1962).

Lucrarea are ea însăși o istorie care a condus-o, în timp, prin studii și înfățișări succesive. Ea s-a născut în 1924, din necesitatea de a pune la îndemina cercetătorilor o cuprinzătoare sinteză a cunoscutele de idei și a metodelor care răsăreau, în fiecare moment, și se încurcau, în lupte de zgomotoase opinii, într-o epocă de bogată și viguroasă creație, în anii de după primul război mondial. A apărut la Heidelberg în 1924 și avea în vedere numai mișcarea lingvistică contemporană. Studiul a înfrunit aprecierile favorabile ale unora dintre cei mai mari lingviști ai vremii, W. Meyer Lubke, A. Meillet, C.C. Uhlenbeck etc.

Dezvoltîndu-se perspectiva, autorul și-a extins mai tîrziu analiza critică asupra evoluției lingvisticii romane de la origini pînă în secolul al XX-lea, întreprinzînd un istoric al acestei discipline. Această nouă redactare, mult dezvoltată, a constituit volumul, apărut în 1932, la Iași, „Introducere în studiul limbilor romane” și tradus, în 1937, cu revizuirii și parțiale adăugiri, în limba engleză de John Orr, sub titlul „An introduction to Romance Linguistics. Its schools and scholars” (Londra, 1937). În aceste trei ipostaze, în germană, romină și engleză, lucrarea lui Iorgu Iordan s-a înscris printre operele fundamentale ale lingvisticii romane.

Valoarea unanim recunoscută a studiului lui Iorgu Iordan constă în capacitatea de a clasifica, într-o lărgă și obiectivă perspectivă de sinteză, ideile, școlile și metodele romanisticii moderne, analizîndu-le

în profunzime și cu acut spirit critic, întemeiat pe un bogat material informativ (articole și recenzii). Este o lucrare care urmărește istoria ideilor, dar și stabilirea unei exacte și actuale bibliografii a celor mai ilustrative opere de lingvistică romanică. Concepută astfel, ea și-a dovedit însemnătatea teoretică și practică pe care lucrări similare ulterioare nu au putut-o întocmi: acestea nu au reușit să fie decît simple bibliografii (V. de ex. G. Rohlf, Romanische Philologie, I. Heidelberg 1950 sau A. Kuhn, Die romanischen Sprachen, I. Berna, 1951) sau expuneri teoretice generale, fără scurpi bibliografice (E. Auerbach, Introduction aux études de philologie romane, Frankfurt am Main, 1948 sau B.F. Vidos, Manuale di linguistica romanza, Firenze, 1959).

Lingvistica romanică a acad. Iorgu Iordan urmărește succesiunea în timp a diverselor concepții predominante în romanistica (școala neogramatică, școala idealistă-estetică a lui Vossler, geografica lingvistică), examinează ambianța filozofică și științifică ce le-a generat, se ocupă în special de școala franceză, ai cărei reprezentanți au ilustrat deopotrivă lingvistica romanică și lingvistica generală (E. de Saussure, A. Meillet, Ch. Bally, F. Brunot) și se încheie cu o serie de aprecieri asupra rolului lingvisticii romane în dezvoltarea științei limbii în general. Lucrarea lui Iorgu Iordan depășește granițele lingvisticii romane, interesînd, în același timp, și lingvistica generală.

O asemenea concepție vastă impunea, în cursul vremii, importante modificări. Noua ediție se deosebește de lucrările anterioare, mai întîi prin faptul că materialul de idei și de fapte este considerat prin prizma concepției marxiste despre limbă, în lumina căreia au apărut necesare organizări și valori noi. Se pot vedea în acest sens, observațiile autorului asupra însemnătății filozofice și științifice a școlii

neogramatice (p. 25), critica fermă a teoriilor lui B. Croce (p. 122) și discuția critică a doctrinei idealismului estetic al lui Vossler (p. 131-132), prezentarea critică a concepției lingvistice a lui Leo Spitzer (p. 142-144) sau critica doctrinei lui F. de Saussure (p. 298-301) — în care folosește, pe larg, bibliografie din țările socialiste și, în special, din Uniunea Sovietică. De altfel, ediția de față se remarcă și prin atenția deosebită pe care o acordă autorul lucrărilor romanisticii generale.

O semnificație deosebită are Închetearea noului volum, în comparație cu aceea scrisă în 1932, la prima ediție. Autorul, care cu ani în urmă, considera că lingvistica romanică „servește de conducătoare” celorlalte discipline lingvistice, nu se sfîșie să constate astăzi „rămînera în urmă a disciplinei noastre” (p. 395) căreia numai o orientare nouă, întemeiată pe știința marxistă, și o colaborare internațională strînsă, pusă în slujba progresului, îi poate aduce deplina rezolvare.

Lingvistica romanică, în această nouă versiune, este o operă de revalorificare. Pentru tineretul studios, ea este o carte de mare utilitate, reprezentînd o călăuză sigură în descifrarea problemelor lingvisticii romane. Apărută de curînd și în limba germană, în preluarea parțială a lui W. Bahner, Einführung in die Geschichte und Methoden der romanischen Sprachwissenschaft (Berlin, 1962), ea își asupăna traduceră în limba italiană (în Editura Einaudi) și în limba spaniolă, ca o mărturie a actualității și necesității ei. Opera are astăzi la bază experiența unei activități științifice îndelungate, vigorează unei atitudini ideologice sigure, profunzimei unei meditații mature, dar și ceva din elanul creator, pasionat, am putea spune tineresc, care i-a dat naștere.

non lucrul
iulutea la

Probleme de bază ale literaturii noastre vechi

Tratatul de Istorie a literaturii române, pe care-l pregătește de mai mulți ani Academia R.P.R., a intrat în faza decisivă a elaborării sale. Comitetele de redactare a diferitelor volume sînt pe punctul de a termina colectarea capitolelor respective. Macheta volumului I a și fost redactată în prima ei formă și distribuită referenților externi, în vederea unei discuții publice care va avea loc la Academic, la începutul lui februarie. E momentul, prin urmare, ca și presa literară să-și asocieze contribuția ei, discutînd cel puțin problemele cele mai generale.

Socotim, de aceea, că nu e lipsit de interes să supunem discuției citeva din preocupările de bază ale istoriei noastre literare vechi, cea dintîi etapă a Tratatului și primul obiectiv al analizei ce va avea loc în curînd.

Ne vom referi, mai întîi, la domeniul literaturii feudale însăși, la cîmpul cercetării care ne apare — dintru început — controversat. Și iată despre ce e vorba.

Istoricii literari sînt, în genere, de acord că un criteriu elementar al fenomenului care urmează să fie studiat în cadrul unei literaturi naționale, e limba poporului respectiv. Literatura e doar arta cuvîntului și a stilului, și ea nu poate fi apreciată în afara organului ei firesc de expresie. Literatura noastră veche cuprinde însă o întreagă serie de lucrări în slavonește aparținînd secolului al XV-lea și al XVI-lea, și apoi în grecește, în ce privește secolele următoare. Nu ne vom gândi, firește, să procedăm radical și să împunăm cîmpul cercetării doar la literatura în romînește. Așa-numita, destul de impropriu de altfel, „literatură slavo-romînă”, care marchează începuturile dezvoltării culturale pe teritoriul țării romînești, nu poate fi, în nici un caz, înlocuită, pentru motivul simplu că ea alcătuiește un determinant de seamă al mișcării cultural-literare ulterioare și — în fond — primul ei moment. Nu se poate susține totuși același lucru pentru scrieri mult mai tîrzii ca, de pildă, cele grecești din secolul al XVII-lea și pînă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Se tratează astfel, de obicei, în cadrul literaturii noastre vechi, poemele lui Stavros, dedicate lui Mihai Viteazul și scrise în limba grecească sub influența literaturii populare grecești, tipărite în afara țării romînești, la Veneția, în 1638, și care, dacă alcătuiesc un însemnat izvor istoric pentru noi, n-au alte conținuturi cu literatura romînă, cu excepția tematicii lor. Niciodată aceasta n-a constituit, însă, un criteriu de încorporare a unei opere în cuprinsul unei literaturi naționale.

Se mai anexează apoi vechii noastre literaturi, tot pe motivul tematicii dedicate lui Mihai Viteazul, un alt scriitor, ca Palamed, aparținînd aceleiași vremi, autor al unei poeme tot în limba greacă și care nici n-a trecut vreo dată prin țările noastre, trăitor fiind în Polonia. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se mai adaugă, apoi, două cronici, tot în grecește, una a Ghiculeștilor, scrisă de un autor necunoscut, alta a lui Petre Depasta, care interesează doar ca pure izvoare istorice. Nu este oare cazul să se revizuiască această concepție, fiindcă oricît de puternică ar fi fost influența grecească în sec. al XVIII-lea, scrierile în limba greacă nu pot fi apreciate lexical și stilistic din punctul de vedere al literaturii naționale?

O altă problemă de bază privește concepția generală despre literatura perioadei feudale și anume raportul dintre aspectul ei particular-estetic și cel general-cultural.

După cum se știe, în vechea cercetare, trăsătura literară a unor fenomene culturale era amestecată cu însușirile generale și prezentată nediferențiat. Abia începînd cu „Istoria literară” a prof. G. Călinescu, literatura veche a fost tratată amplu ca artă și caracterele ei estetice descrise cu puternic relief.

Tratatul Academiei înclină să cultive același drum. Faptul e, de altfel, pe deplin motivat și ideologic, din moment ce ne interesează, în lumina concepției marxist-leniniste despre cultură, și laura specifică a fenomenului spiritual, nu numai trăsăturile lui comune cu celelalte forme ale conștiinței sociale. O oarecare timiditate se mai menține totuși, încă și astăzi, în acest domeniu. Descrierea și descrierea aspectelor literare propriu-zise lasă de dorit și în manualul lui Al. Piru. E adevărat că vechii noștri scriitori n-au avut intenții beletristice. Nici Miron Costin, nici I. Neculce, nici Dosoftei sau Antim Ivireanul nu și-au propus să scrie lucrări literare, ci doar cronici sau opere religioase și istorice. Valorile literar-artistice s-au ivit, deci, nu prin intenții expresive, ci prin rezultate, prin efecte, dar tocmai de aceea, de multe ori, ele au devenit remarcabile. Asupra lor se cade să stăruim, prin urmare, și mai accentuat decît se obișnuiește chiar și în ultimele studii de literatură veche. Așa da un exemplu privitor la o astfel de analiză artistică, pe care regret că noii cercetători n-au reținut-o la timp. Mă refer la excelentul articol din 1954 al acad. Perpessicius referitor la „Locul lui Dimitrie Cantemir în literatura romînă”, în care opera autorului „Istoriei ieroglifice” e desființată de armura ei pedantă și prezentată, cu emoție, în trăsăturile ei literare. Ni se vorbește acolo de motivele „Divanului” (străvechea temă a „zădărnicii zădărniciilor”), de „pașionantul roman de aventuri” cu „pagini de subtilă analiză” și de „construcție barocă” — e vorba de „Istoria ieroglifică”, — de valoarea literară a unor pagini din „Descrierea Moldovei” — socotindu-l pînă la urmă pe Dimitrie Cantemir „pe linia marilor creatori de mituri și expresii”. O astfel de analiză sugerează mai multă afecțiune și mai largă comprehensiune artistică pentru literatura veche decît cea care se arată chiar și de ultimii cercetători în acest domeniu.

Firește, nu dorim nici o exagerare, dar o aplecare mai atentă asupra aspectelor estetice, văzute în lumina istorică a timpului respectiv, — e absolut necesară.

O altă dificultate e ridicată de tendința tratării exclusiv monografice a scriitorilor vechi. Asistăm astfel la o prezentare succesivă de scriitori, izolați între ei ca niște insule, tratați adesea analitic, fără arta sintezei concentrate. Nici în cazul în care istoricul literar ar fi un artist, cum se întîmplă uneori, metoda nu e cea mai potrivită. Istoria literară nu poate fi redusă la o galerie de portrete succesive, ea fiind — în fond — un proces în continuă desfășurare în cadrul epocii pe care o reflectă și o înfrunțește și, ca atare, tratarea exclusiv monografică nu e suficientă. Ei trebuie să i se adauge studiul mișcării literare a epocii prin capitole de legătură între autori și prin sinteze finale de inventariere a valorilor literare. Unii critici au, cu privire la astfel de procedee, o atitudine bizară, identificînd aici o metodă didactică, pe care o privesc cu

neîncredință și repugnantă. În fond, ei confundă, în mod vădit, cercetarea științifică a procesului literar cu prezentarea sistematică și recapitulativă a figurilor literare.

Mai ridică greutăți în expunerea istoriei literare vechi tratarea problemelor de folclor. Vechile tratate le elimină cu totul sau le înfățișau sporadic și sumar. În manualul lui Al. Piru folclorul e tratat istoric la perioadele literare respective, pe cît a putut fi periodic după conținutul lui sau după unele scurte referințe bibliografice. Tratatul de Istorie al Academiei R.P.R. expune folclorul în același fel, la epocile la care a fost anexat. Macheta în discuție urmează însă un alt drum. Ea tratează folclorul izolat în prima parte a volumului I, ca un mic tratat sintetic separat și introductiv, și, apoi, în mod desorbit, materia propriu-zisă a literaturii vechi. Nu-i lipsește acestui mod de tratare motivarea. Se susține astfel, de fapt, noi nu ne mai aflăm astăzi în fața folclorului autentic al perioadelor mai vechi, ci doar înaintea accepțiunii lui din sec. al XIX-lea și al XX-lea cînd s-ar fi modificat în mod esențial. Cred că se exagerează. Baladele și hasmele culese în secolul trecut cuprind, fără îndoială, modificări, ceea ce este în firea folclorului, dar marile teme, subiecte și alitudini ideologice n-au fost schimbate fundamental. O aproximativă periodicizare se poate realiza totuși, așa cum o dovedesc ultimele expuneri amintite, și ea e — după părerea noastră — mai recomandabilă decît tratarea separată, pe care am propune-o numai pentru creațiile orale care nu se pot încă încadra istoric. Căci așezarea folclorului în cuprinsul diferitelor perioade istorice e foarte semnificativă, mai ales din punct de vedere ideologic, literatura populară fiind opera maselor asuprite luptînd împotriva claselor dominante. Prezentarea ei paralelă cu „literatura cultă” dă istoriei literare un aspect mai dialectic, reliefează antagonismele de clasă și o înfățișează în proces dinamic accentuat.

În expunerea folclorului s-au ivit însă, mai departe, două mo-

traduse apoi pînă în sec. al XVIII-lea și chiar mai tîrziu, „cărțile populare” ocupă un loc distinct și semnificativ în ansamblul literaturii vechi. Deși create în afară de hotarele țării noastre, în limbi străine, transpunerea lor în romînește se datorește unor cărturari ieșiți din popor, care au folosit o limbă vie, lipsită de inundația slavonismelor, turcismelor și grecismelor din sec. al XVII-lea și, mai cu seamă, al XVIII-lea. Ele sînt apoi scrieri ale imaginației și emoției naive și, ca atare, mai apropiate unei literaturi relativ independente de conținutul istoric sau religios al literaturii epocii. Asupra acestora se cade, dar, să insistăm, dar nu în felul larg descriptiv cum obișnuiesc unii autori ca, de pildă, Al. Piru în manualul său. Vom întîlni acolo ample rezumate ale acestor cărți populare, în care acțiunile fantastice sînt urmărite pînă la sațietate, în timp ce comentariile istorice-literare și, mai ales, cele privind limba literară și trăsăturile estetice ne apar închirite, reduse la minimum. Cu alte cuvinte, lipsesc numeroase elemente esențiale. De asemenea e necesară descrierea înfrîngerii acestor cărți populare asupra creației orale propriu-zise, asupra picturii murale, asupra restului literaturii timpului etc., ceea ce se urmărește cu avarie sau de loc.

Rămîne apoi nerezolvată o problemă fundamentală, și anume cea a genezei principalelor fenomene de cultură și literatură veche.

Părerile sînt și aci împărțite între cei care identifică originea acestora în propriile noastre condiții interne, descoperind „rădăcinile naționale” ale fenomenelor literare, și cei care opinează pentru explicația prin „influențe”. Așa, de pildă, începuturile scrisului în limba romînă sau manifestările umanismului la cronicari, ca Gr. Ureche sau Miron Costin, sînt considerate ca expresii ale unor factori interni sau externi. Este, de fapt, implicată aci, într-o părere sau cealaltă, o anumită linie ideologică evidentă. Importanța excesivă ce s-a dat în trecut influențelor și care mai dăinuie uneori și astăzi, descoperă o tendință de reducere a originalității na-

Relief închinat lui Dionysos — detaliu

Fotografia: MIRON DRAGU

țională și cel puțin o desconsiderare parțială a condițiilor interne. Dimpotrivă, accentuarea excesivă a „rădăcinilor proprii” ale fenomenelor culturale și literare devăluie subaprecierea incităților externe și, prin urmare, nu rămîne decît soluția logică și științifică a concepției marxist-leniniste, după care condițiile interne, determinante în primă instanță, sînt stimulate de influențele externe ca, de pildă, în cazul prețioaselor idei ale umanismului literaturii istorice. Bineînțeles, materialul documentar e chemat să ilustreze cu precizie această poziție științifică.

Ridicăm, în sfîrșit, problema periodizării literaturii vechi. Menționăm, mai întîi, o ciudată tendință de minimalizare a importanței periodizării în istoria literară. Se identifică în aceasta un fel de procedeu didactic, aproape desuet, față de care cercetătorii improvizat așeză un dispreț cu totul nejustificat. Nu există istorie literară fără periodizare și, dacă unii cercetători au compromis-o printr-o aplicare defectuoasă, nu se poate deduce de aci inutilitatea periodizării însăși.

În ce privește literatura veche, se recurge încă la ocolirea unei periodizări propriu-zise, prin aplicarea criteriului cronologic și mecanic al secolelor și jumătăților de secole. De aci: „literatura sec. al XVI-lea”, cea „a sec. al XVII-lea” sau „al XVIII-lea” ca și cum cifrele calendaristice ar tăia obligatoriu mișcarea literară în felii perfect egale și cu o echivalență importantă. Așa se procedează și în ultimele expuneri de istorie literară, deși „Tratatul de istorie a Romîniei” a privit mai adînc și mai organic lucrurile. Perioada feudală e divizată acolo nu pe secole, ci după evoluția ei interioară, anexîndu-i cronologia pe porțiunile ce-l convin. Se defolcă astfel acolo o etapă de trecere la feudalism (sec. IV-V), una a feudalismului timpuriu (sec. X—XIII), alta a feudalismului dezvoltat (sec. XIV—XV) apoi două etape de stagnare (sec. XVI și sec. XVII) și, în sfîrșit, decadența feudalismului în sec. al XVIII-lea.

Firește, această periodizare nu trebuie aplicată aiudoma și la istoria literaturii vechi. Păstrînd liniile ei mari, științifice atît de convingătoare, s-ar putea — de pildă — țînînd seama de procesele specifice ale istoriei literare vechi, să concentrăm sec. al XVI-lea și al XVII-lea într-o singură perioadă, cea a începuturilor și dezvoltării scrisului istoric și religios în limba romînă, dar menținîndu-le pe celelalte. Rămîne, desigur, să se mai discute. În orice caz însă, nu e potrivit să se păstreze periodizarea mecanică pe secole, care ajunse, în ultimii ani, în cadrul expunerilor literaturii noastre mai noi, la o fărîmițare pe jumătăți și chiar pe sferturi de veac.

Am ridicat aci numai o parte din problemele centrale pe care le impune „Tratatul de istorie a literaturii romîne”, perioada veche, și ar fi foarte oportun ca discuția să ia proporții și să contribuie efectiv la realizarea unei opere asemenea sintezelor ce au îmbogățit, în ultima vreme, cultura noastră socialistă.

de AL. DIMA

ză separat. Istoria literară rămîne, însă, în fond, o cercetare a evoluției literaturii și atunci e firesc să ne intereseze structura estetică a folclorului, în primul rînd. Asupra acesteia se cade să se îndrepte toată atenția noastră, aspectul sintetic urmînd să fie trecut pe un plan secundar, ca o notă informativă generală și introductivă. De altfel, relațiile dintre literatura populară și cea „cultă”, o temă de seamă a istoriei literare, se produc numai în domeniul poeziei ca artă a cuvîntului și stilului, nu în cel al cîntecului. Muzicalitatea poeziei populare e așa cum a arătat-o acad. G. Călinescu, aiudoma muzicalității poeziei „culte”, cîntecul însoțitor fiind scos din cauză, putînd servi doar pentru descrierea modalității etnografice a poeziei populare. În tratarea folclorului, în cadrul istoriei literare prin urmare, se impune o amplă analiză, literară în primul rînd, determinarea deci a valorilor lui artistice pe linia tradiției lui Alecu Russo și Delavrancea, preocupat atît de pregnant de calitățile estetice ale creației orale. Prezentarea etnografică prin sincretism e aceeași se cuvine să aibă doar un caracter introductiv și informativ.

Un foarte interesant capitol al vechii noastre literaturi, strîns legat de folclor, dar și cu aderențe vădite cu creația cultă, e cel al „cărților populare”. Apărute încă din sec. al XVI-lea și mereu

Rodica Iulian

Transfuzii

I
Mîinile noastre se ating.
Dacă frunze intrigurate cad,
bratele noastre se caută
și-nconjoară copacul
cu paralelele verii.
Dacă podul lău plutitor
nu-mi atinge jărmlul,
mina mea se întinde peste ape
și jărmlul se prelungește într-un promontoriu.
Iată, două mîini întîlnindu-se —
și singele lor se dăruie,
singele aceleiași grupe de gînduri.

II
Tovarășul tău nu știa să distingă culorile.
(La unii, există o orbire vremelnică:
verdele crud al porumbului
după primele prășile,
li se pare cenușă.
Cerule, oricît de albastru ar fi,
mai păstrează o pinză de ploaie,
privit printre lacrimi).
L-ai dus într-o mină de huilă.
Fețele minerilor
aveau luciul unui mîez alb —
iar el era printre ei un cărbune sensibil
și într-un timp scurt
trebuia să parcurgă drumul între antipozii de
culoare.

Minerii i-au trecut zîmbetul lor
— ca pe un manifest comunist: „citește-l și dă-l
mai departe!” —
Atunci a fost treapta dintîi,
a contrastului între alb și negru.
Apoi cu ochii avizi,
a învățat să despletească din picătura de ploaie,
culorile lunii.
Dintre ele,
el însuși —
absorbea culoarea comună grupului nostru de
gînduri.

III
Ne vorbeai.
Cot la cot cu tovarășii mei,
alcătuiam uriașe vase comunicante.
Nu ne puteam rădăci.
Suvorul e unul, în vasele comunicante,
marea e una între jărmluri;
dacă la un jărml e reflux,
e pentru că toate apele mării, la celălalt jărml,
se unesc să ridice o coloană de valuri,
care le aparține.
Eram într-un amfiteatru,
cot la cot cu tovarășii mei.
Nu ne vedeai,
dar nu orbește, ci
ȘTINDU-NE ACOLO,
veneai mereu către noi
cum vine ninsoarea peste mare.
Și picurii albi
luneau răcoros prin mîinile noastre.
Primindu-te,
valurile creșteau —
în flux la toate jărmlurile!

Te știam parcă dintr-o carte cu scoarțe albastre.
Dar eram prieteni vechi.
Ne recunoșteam în noul cer, familiar,
ca într-o fotografie din vacanță,
pe un larg bulevard de-alabastru.
Mi-ai întins mina
cînd podul meu plutitor
nu atinsese încă jărmlul.
Acum mîinile noastre sînt una într-alta
și ei simt în căldura lor
uniunea materiei.

Doză mîini —
peste ape,
un cablu de pulsuri,
unde singele se dăruie într-o continuă transfuzie,
singele aceleiași grupe de gînduri.

Miron Chiropol

Dăruire

Mă voi dărui întîi în sunete, le voi întinde,
ovale,
surisului tău, boțitîrii privirilor tale,
coborînd cerurile aproape,
în cercuri, ca peste ape.
Mă voi dărui în sunete, întinzînd
brațul gol,
cînd surisul tău, strălînd tresare
pe lafa închisă domol
în unda tulburătoare.
Împrejurî peretele rotitor,
lîngă lucruri, în inima lor,
ascunzînd doar o clipă tălădă
de păsări, în arderea toată.

Mama

Copilăria e încă aici
pe zidurile proaspăt vîruiute.
Îi văd umerii ca niște bețe de cer,
săltîndu-se să ajungă praful de cer.
O, linia luminii din ochii mamei
împinge gutul în cer
și mă trezește din somn ca din joacă.
În inimă aud păsări bălînd cu zvoniri
orice respirație a ei
și pieptul, cum nu mă încap, tinzînd,
rupe funiile zgrunțuroase de llane.
Ce îngrozit fug lîliputanii, mamă,
în fundul apelor
spre care îmi sun
lama bucurăsoasă a mîinilor.

Din folclorul nou al satului

„Cîntecele de cîmpie” constituie un ciclu inspirat din frînului de poezii, sîtare populare sau povestiri scurte, scurte de la bîtrîni de prin satele dîunărene. Ciclul, în întregimea lui, încheagă de fapt o retrospectivă asupra suferințelor, a existenței tragice a satului din trecut.

Om din nisipuri

Nisip alb, nisip albina
Zi și noapte ai tot nins,
Și mi-am pierdut urmele
Ca mocanul turmele.
Vine Crivățul le scurmd,
Sînt sărac de n-am nici urmă,
Urmelă zboară la nori
După cîrdele de cîră.

Caut unde-am fost, și plec,
Și pe lingă mine trîc,
Frică mi-e și mi-e rușine
C-nă să mă lovesc de mine,
Ziua, în amiaza morie,
Pe cîmpul întins la soare
Dar eu trec meru și vin
Ca pe lingă om străin.

Cocoșul

A tăiat noaptea în zîmț,
Creasta e mai sus de stîmț,
Pe cer, pieptul și pîntecul,
Prin urmele frînte ale zîmților,
I-a lîgnit cîntecul,
de la pîntecii de rouă,
In ciocul de luna nouă,
Cîntatul suna o gheală
spartă de dimineață între stiele
peste cîmpul cu negură caldă
Cînd să-l alu mai bine cum cîntă,
cum își implîntă
zîmții culorilor în noapte și ghetus,
am văzut doar soarele,
topîndu-și în urcuș acipile, ciocul și
ghiarele

Andrei Mortu

Andrei Mortu din Săltava,
Hoj de lete și de mări,
A murit de patru ori.

L-a mpuscat înțînșii care
Pe-o fîlă de lată mare,
A vrut lăta să-l îngroape
Dar nu l-a găsit pe-aproape.
Numai hainele din pal
Singerate, le-a-ngropat.
Corbii trec, timpul se duce,
Haine goale zac sub cruce

Andrei Mortu, gură dulce,
S-a sculat un deul să urce,
Că vultușe să mînce,
S-a ivit a doua oară,
Încearcă un geam să sară
C-un picior de lemn de ploș,
Într-o noapte, la a moară.
L-a mpuscat din nou să moară,
Și-a căzut în noaptea chioară,
Pleoscînd apa murdară,
I-a rămas lemnul de ploș
în roata oprită-n loc.
Cel cu pușca și amorul
L-a-ngropat numai piciorul.

S-a sculat Andrei din hăilă
Că vroia apă curată,
S-a ivit și-a treia oară,
Toamna cîmp pe bîrdăgan,
Într-o vară, într-un an,
Pe la moșia lui Ceară
Și era a treia oară
Făr-o mină și-o ureche,
Cu iarbă crescută-n ghele,
Era cald și era vară,
A cerul Andrei, să plece,
O cană de apă rece.
Ca să-l dea, Ceară Sacitu
I-a cerut în schimb cușitul.
I-a dat Andrei, iar Ceară
L-a mpuscat din nou să moară
A murit Ceară Sacitu
Și-a-ngropat cu el cușitul.

Nu putea Andrei să moară
Și-a venit și-a patra oară
Era iocană, era seară,
N-avea mîini bune s-apuce,
Picioră-ncotro se duce,
Numai ochii priveau dulce.
Era alb, albii și-n gene,
Avea barbă și-n sprincene.
Nu putea Andrei să moară
Și-a venit și-a patra oară
Într-o margine de sat:

Cîntece de cîmpie

de ȘTEFAN BĂNULESCU

Șpunea basme la copii,
Prin lăutării și prin vii.
Dar aicea l-a mpuscat
Și nu s-a mai arătat.

Salcia

Trăiești într-o sărutare,
Salcie lătră splinare.
Stai cu țara și-n spre soare,
și-n spre apă la răcoare,
și ești rece, și ești caldă,
salcie, salcie de bălă
Și cînd vine apa mare,
piere plopii, iarba moare,
numai tu stai plufțoasă
peste lumea de sub apă,
salcie, salcie de bălă
Și cînd piere apa moară,
stai sub cer ca după poartă,
salcie, lătră înaltă.
Apoi vine soarele
de-și pupă picioarele:
Mă-norșei îmbătrînit,
tu nu mai ești de gălă,
te-a băgat cineva-n loc,
te-a pîșcal vreun dobitac!
C-am găsit un ciol în loc.
Dar din ciol creștenu lăstare
cu lagure-n subțioare.

Haina

De m-ai vedea bîtrîn, mamă,
Am îmbătrînit c-o haină.
Haina mea, mîmune mare,
Pleacă singură să are
Îndoită de spînzare.
Ată haina lătră mine,
Printre bol abia se ține.
O haină vîntu-ntră bai
Și-o întoarce înapoi.
Vine haina înspre mine
Să-mbrace oase străine,
Vine umbra să mă la,
Să mă culce-aîdurea,
Să mă acopăr cu ea,
Să țiu acund ca pîpădia.
Fără umbră ca pustia.
Vine haina înspre mine,
Mi-e miță și mi-e rușine,
Mă vîl la postavul negru,
Vine suclă ca virtejul,
Parcă-i pral bolnav și-l doare
Și-o țiu razna pe piciorare.
Mă cald printre răzoare.
Mi-aș răsuclă o țigare
Caut haina-n buzunare.
Dau de pîmîni și grăunțe
Cu frunze-ncolțite mîrunte.
De m-ai vedea bîtrîn, mamă,
Îmi crește grîul în haină.

Lunca vrăbiilor

Lunca mea cu cai mîrunti,
Îmbrezați cu scai în frunzi
Am lurat cu ei iubite,
Că au iasca la capite.
Lunca-și cu cărări pierdute,

Are nureri pe cucute.
M-au cătat dușmanii-n luncă
Și-au uitat să se mai ducă
Lunca mea-și plină de oase,
de-și fac vrăbiile case.
Cînd mă pune jos a rîndă,
Îmi vin vrăbiile-n palmă,
Și le las să ciripească,
Și le las să mă cunoască.

Bocet

pe gheață

Zac pe Dunărea-nghelată,
Mi-e carnea de rîni bălăntă
M-aș sălta în sus pe coate,
M-apasă stelele loate.
M-apasă luna pe gură,
Mă ține-ntr-o mușcătură:
A intrat luna în mine
Și mă lătră ca un cline.
Taci, lună, nu mai lătră,
Taci, că ne aude lumea,
Taci, în iare nu mă da
Îți dau din căldura mea,
Dunărea 'om dezgheța
Și-om aduce primăvara.
Îți dau pești și ierbi înalte,
Îți dau plopi și ape calde.
I-auzi, inima ce-mi bate
Printre opele-nghelate.
Gheața groasă nu se ține.
'A înzînit gheața sub mine.
Carnea mea arde și sapa.
Mi-a intrat o mină-n apă
Și mă-nțepă pe la deșie
Dunărea caldă cu peste

Satul de piatră sau Cîntec de dobrogean bătrîn

Cine hăstema și scurmă
De mă țiu la mine-n urmă?
Îmi văd tinerețea încă
Prețuită-n colți de piatră,
Pietre sparte, de ierbi pline
Mai bătrîne decît mine.

Piatră-i tot — popa Custură,
Plania verde-i cîntă-n gură
Piatră-i clopotul, nu sună,
Și de el dascălu-atîrnă
Mîna e de piatră spină
Cu tot ștreangul împreună.
Unde stă mina pe ștreang
S-a atîrns ploaia verde chioag,
S-a ros piatra și s-a rupt,
Din mină ștreangul s-a rupt.

Piatră-i ploaia, plouă var,
Picurii în așchii sar.

Piatră-i Chira la fîntînd
Și sub soare, și sub lună,
Chira mea, Chiră codană,
Rămasă de lăta vădană,
Stă sub soare și sub lună,
Mireasă lătră cunună,
Rezemată de fîntînă,
Cu toarță găleții-n mină,
A-mpietrit Chira, nebună
Chiră, ță, Chiră de piatră,
Îți plînge ploaia pe țată,
Ploaia din urmă, de piatră.

ARGEȘ, ARGEȘ, DU LA VALE...

Argeș, Argeș, du la vale
Veste nouă, veste mare.
Cu valuri limpezi și reci,
Mire-al Bistrîței pe veci.
Argeș, riu cu ape line,
Și pe mine, și pe tine.
Partidul ne-a dus la bine,
Eu ieșii din glod și tînd,
Apa ta va da lumină,
Eu am piine în hambar,
Tu la ape stăvilar,
Argeș, Argeș, du la vale,
Pin-la Dunăre și mare,
Veste nouă, veste mare.

(Cules de la MARINACHE NICULINA,
Teiul din Vale, raionul Costești).

MINDRĂ FLOARE MĂRGĂRIT...

Mindră floare mărgărit,
Scumpul nos' partid jubit.
Drag îmi este să te cînt,
Îți doinesc cîntec frumos
Zic din fluier bucuros,
Îți zic cîntec cu-nlocare,
Că ne-ai scos din supărare,
Îți zic cîntec cu putere
Că ne-ai scăpat de durere
De la Argeș mai în jos
Crește lan de griu mînos.
Lan de aur înțățit,
Așa cum ne-ai sfătuit...
Face-m-aș privilegiatoare,
Ca să cînt peste țarlale,
Să răsune-ntr-o țară.
Cînt din suflet, cînt veselit.
C-avem traul înflorit,
Cînt pe-aripe vîntului,
Cîntec drag partidului.

(Cules de DUMITRU ANGHEL, de la colectivis-
tul RADU IEPURE din G.A.C. „Victoria Socialis-
mului”, com. Gliganu, raionul Costești).

DE DOR

Nu m-auzi, nu mă auzi,
Noaptea cum mai trec prin duzi,
Unde-ai fost și unde ești,
Cînd trec seara prin cireși,
N-ai știut și nu mă știi
Diminețile prin vii.
Trec încet și trec ușor
Peste cîmpul cu mohor
Și dau drumul la tractor
Să m-auzi
Pină la duzi,
Să privești
Printre cireși,
Să te uiți, dintre vii,
De știut să nu mă știi
De atîtea ciocrlii.

FLOARE ROȘIE

Floare roșie-nflorită
Într-una nevestețită,
Ca soarele se ivește,
Gheața rece cum scîpăște
Se rupe și se topește,
Se umple apa de peste.
Floare roșie-nflorită
Pe creangă nevestețită
Îmi lasă pomii-ncărași,
De omidă curățai.
Floare roșie-nflorită
Peste cîmp nevestețită,
Am arat peste răzoare
Făcurăm pămîntul mare
Și tu îmi lucești în zare,
Și crescură grîul mare,
Să trec prin el de-a călare.
Floare roșie-nflorită
Pe dealuri nevestețită,
Am arat dealul și cîiul,
Toamna îmi întoarce vinul.
Floare roșie-nflorită
În nisip nevestețită,
În nisip și sărătură
Făcui riu și arătură,
Și brazda de apă plină
Mi-a lăsat în loc grădina.
Floare roșie-nflorită
În casă nevestețită,
Nu mă-nțepe, nu mă plouă,
În casă 'naltă și nouă.

(Cules de din Teiul din Vale și prelucrate de VASILE
MUNTEANU, student-medicină, București).

AM SCĂPAT DE BOCOTANI

Zii, Griguiță, numa' zi
Pin-s-o rumpe arcu-n tri
Și grumazu ceterii;
Că-s Văștii Budului
Omu colectivului,
Nu-mi dau cîntea nimăru
Dragă mi-e mie viață
Cum îi cucului trunza
Sus la munte-n Gorohă.

Gucu cîntă prin stejari,
Nu mai sînt în sat vîndari;
Gucu cîntă-n meși oltoani.
Am scăpat de bocotani.

Zii, Griguiță, cu cetera
Cîntece, pînă-i lumea
Să răsune țara mea.

(Cules de ISIDOR RIPA de la CĂȘITĂȘ GH.
satul Tur — O-ș)

SĂ MĂ ȘTIE CĂ SÎNT OM

Huuuu și bine-mi pare
Că n-i țara ca o floare!
Huuuu și-mi pare bine
Că sîntem liberi, vecine!
Plec căciula pe sprinceană
Și-mi fac drum de sințiană.
Să mă știe văile,
Văile cu căile,
Mîndre cu colăile;
Să mă uite țoți de rob,
Să mă știe că sînt om
Și nu om al nimănu,
Ci omul partidului!

(Cules de MIHAI MUNTEANU din com.
Cordăreni, raionul Dorohoi)

DUSU-S-O BĂDIȚA DUS...

Dragu mi-i prunu cu prune
Și omul cu vorbe bune;
Mi-i urit pomul cu pere
Și omul cu vorbe rele.
Măgheran din lăgădău,
Harnic e bărbatul meu;
Ziua ată, noaptea ară
Și seamănă grîu de vară.
El nu seamănă din mină,
Grîul pică din mașină,
'Așa pică țir cu țir,
Crește mindru trandafir.

Iară cine l-o tăia
N-o tăia cu secura
Ci-o tăia cu mașina.
Dusu-s-o bădița, dus
Pe dealul Bihării-n sus
La Oradea, la un curs.
Nu s-o dus să nu mai vie
Ci s-o dus să-nvețe a scrie.
Dac-o scrie și-nvîta
A veni și m-a lua.
Bade, de țiro ții eu dragă
Scrie-mă la voi pe tablă.
Nu mă scrie cu mina,
Că m-o șterge cineva.
Ci mă scrie cu gîndu'
Să știe numa vîntu'
Cui ții-al dat tu cuvîntu'.

(Cules de MIRCEA BRADU de la CURPAȘ ILIE
din Grepiș — regiunea Crișana)

NU-MI ÎNCAPE INIMA

Nu-mi încapă inima,
Cite doruri am în ea!
Unele-s din loc și pară
Și-mi grăiesc de viață-amară;
Altele-s din stropi de rouă,
Și-mi grăiesc de viață nouă.
Unu însă-și și mai mare
Care n-are asemănare:
E dorul partidului,
Flacăra sufletului.
Vîntule de lingă grău,
Meri la București și du-i
Primu-secretarului
Flacăra dorului meu
De la Tarna și Bociacă.
Și spune-i că am o casă
Cu cinci coconăși la masă,
În perete am lumină
Și-un hambar plin cu țărîndă.
Nu mai vîntur porțile;
Drumur-le cu bolovani
Pe la uși de bocotani.
Cu deșagași totturoși
Și cu ochii lăcrămoși.
Azi cîl prind cu ochii-n zare
Văd numa' holde-n țarlale,
Legănale-n cîni de vînt,
Cu spice pînă-n pămînt,
Legănale-n stropi de rouă,
Cu cîntec de viață nouă.

(Cules de ISIDOR RIPA de la ULICI MARIA
com Tarna Mare — O-ș)

MESTERII PĂMÎNTULUI

POEM SCENIC

DE MIHU DRAGOMIR ȘI TEODOR BALȘ

Dorind să venim în ajutorul formațiilor artistice din satele noastre, publicăm în această pagină un montaj literar pe care autorii îl închină tractoriștilor, meșterii de frunte ai ogoarelor colectivizate.

Colectivul care realizează acest spectacol este format din recitatori, cor vorbit și orchestră. Repartizarea textului pentru fiecare recitator, pentru cor vorbit, ca și ansamblarea corului și orchestră în spectacol, rămâne la latitudinea regizorului.

Poemul a fost scris pentru tractoriștii și colectivul de artiști amatori de la S.M.T. Urziceni, regiunea București.

Melodiile cîntecelor din montaj aparțin compozitorului Gheorghe Bazavan și vor putea fi găsite în culegerea pe care o tipărește Casa Creației Populare a regiunii București.

(Recitator. Fajă de cântină)

Vorbesci cu mine-n fiecare seară,
în cadentarea proaspătului lan,
și cu mireasma de pelin, amară,
mi-aduci trecutul-aminte, an de an:
și norii cumpliti din vremuri se coboară
întorcînd soarelui tău ocean —
vorbesci cu mine-n fiecare seară
ca să-ți răzbuni tăcerea, Bărăgan.

Tăcut ai stat sub oști cotropitoare,
mai aprig decît Dunărea curgînd,
și grînele călcate în picioare
le reprimeai în tine, ca un gînd,
tăcea țarina vesnic rădătoare
sub ascuțitul fierului dusman,
și veacuri lungi de oști tropotitoare
ți-au însemnat întinsul, Bărăgan.

Doar primăvara cînd pornește la vale
pe fluviu sloiuri grele, detunînd,
se auzeau și gemetele tale
și vechi tăceri în valuri lăcrîmînd,
pe cîmpul ud plutea un abur moale,
o necărită doină de alen,
și se ducea pe Dunăre la vale
oftatul tău, bătrîne Bărăgan.

Și-un roșu cînt (îșnit-a ca bolidul
în Augustul slăvit, liberator,
un cînt ce-l plămădea de mult partidul,
un cînt de luptă, foc și vîitor, —
chemat ai fost și tu să-ajuti la zidul
ce-l ridicăm mai mîndru an de an,
te-a re-nvîlat cu-un roșu plug partidul,
să dăruie pîine țării, Bărăgan!

(După ridicarea cortinei. Cîntec executat de cor și orchestră)

Azi toată țara e-o uzină
de cîntec fremătînd și spor,
de tine inima ni-e plină,
Partid al nostru muncitor.

În fabrici, șantiere,
în fiecare loc,
pulsează cu putere
o inimă de foc.

Și la oraș și-n sate
e-același ritm sonor,
căci țara-acum străbate
un drum spre vîitor.

(Recitatori. Unele finaluri reluate de cor vorbit)

Pelinuță, floare rară,
toate plugurile ară,
trece peste întreaga țară
ca arcușul pe vioară.
Dar nu-i plugul singurel
cu săracul după el,
chinuit și stînd să cadă
pe-un ogor cit o ogrădă.
Pluguri noi cu mîile
îmbilnezesc cîmpurile
și-n ogoare colective,
cîntu-și scriu pe portative,
portativ cu cînel brăzdare,
cînt al lumii muncitoare.

Pelinuță, floare rară,
ies tractoarele și ară,
cit țîn zările albastre
tot tractoare de-ale noastre.
Pînă-n zăre cit privești
tot tractoare rominești,
revărsînd peste cîmpie
rîuri lungi de apă vie.
Peșele verde, foj mărunte
colo la Brașov, sub munte,
unde se lucra mai ieri
pășări luti cu cioc de fier,
pășări negre de război,
rînduite de ciocoi,
ca din jale și durere
să le-adeucă lor avere,
chiar acolo-n cubul lor
am făcut primul tractor
și din cubul de rîmă
păcii l-am făcut uzină,
ca să vindece cîmpie
rînilor sălbăticești,
brăzda neagră s-o frîmînte
și-n belșug de griu să cînte.

Pelinuță, floare rară,
ies tractoarele și ară,

curg ca apele-n cîmpii
întrecînd ața de mil,
și ajung și-n alte zări,
peste țări și peste mări,
lingă Nil, lingă-Amazoane,
peste vîștele savane,
iar cînd pîinde să brăzdeze
largi întinderi cubaneze,
plugul în pămînt se-mplîntă
cu cinci corzi de-oțel și cîntă.
Cîntă-n dimineți cu rouă
doina rominească, nouă,
Cîntă și sub alte aștre
doina fericirii noastre.

Pelinuță, floare rară,
noaptea-n Bărăgan, afară
pîlpie în mil de locuri
galbene și roșii focuri,
arătînd că în pămînt
vechi comori de aur sint,
ce se zbat și gem în tină
vrînd să iasă la lumină.

Nu sint ochii tăi de iasme,
nu-e nici limbi de foc din basme,
focul tractoriștilor
e-n zărea miriștilor;
focul care îl adună
sub un cer zămlăț de lună.
Pîlpie în mil de locuri
galbene și roșii focuri,
arătînd în lung de țară
numai vetre de comoară.

(Cîntec. Solo sau grup vocal cu orchestră)

Pe deasupra cîmpului, cocorii
poartă toamna undeva spre sud;
nu se văd de ploaie vineți norii,
vînturile toamnei nu se-aud,
dar simt frunza verde cum visează
la o zi cînd va cădea în drum
și-n lumina caldă de amiază
sint amurgul zilei de pe-acum.

Nu-i venită toamna, nu-i venită,
codrul încă e de-un verde crud,
dar azi-noapte via pîrguită
petrecu cocorii către sud.

Ceru-albastru-al nopții se-nfioară,
focuri ard ca florile de mac;
ostile tractoarelor ce-nceră
stau și-așteaptă ordin de atac.

(Grup de recitatori)

Cînd n-o cunoști, ce tristă e toamna-n Bărăgan!
Coboară-n drumuri norii cu turme-nțunecate,
coștele vîntu-nt-una al ploii umed lan
și zările le-nchide cu grelele-l lăcate.

Dar eu, perdeaua ploii o-nlătur cînd doresc!
Pe după ea, în case, cînd intri la căldură,
te-nțimînă-o carafă cu cîlnet bărbătesc
și gazda ce de-ast-vară păstrează-un mac în gură.

Și-n timp ce vîntul negru te toropește-ncet
și pîinea se-ndulcește umflîndu-se-n covată,
din ploaie se ridică un fir de cîntec get
filtrat prin difuzorul ce-ngîmă o sonată.

E-un cîntec vechi al holdei, cîntat la scerșul
de vînturi și gorgane, cit vezi în zări cîmpia,
mai vechi decît ostașul cu lancea curmeziș
care-a-ncercat să-ntîndă și-ai-cîi Alixândria.

Și-acum se pregătește, sub primul fulg de nea,
și bind setos fecunda renaștere a ploii
acum și-adună seva, ca mîine să ne dea
și pîinea caldă-a cînei și iarba moale-a oil.

Cum ploaia-a șters în trimbe hotare de ogor,
noi, ucenicii ploii, am frîmîntat cu plugul
un vis: ca Bărăganul să fie-al tuturor,
și-a tuturor visarea, și-al tuturor belșugul.

De-ai să-nțelegi, de-alicea nicicînd n-ai vrea
să pleci
și-ai să colinzi cu mine grădina fermecată.
Aici, în cenușul banal al toamnei reci,
culoarea cea mai vie din plin e revărsată:

e macul, țipăt roșu, și-un verde-amar pelin,
și griul, mire țanțos cu blondele-i mustețe,
porumbul laț de-aramă, aprinsul cîcintîn,
iasolea sîdefată, și țîmna-n fuste crețe.

Și fetele morgane de care nu te-avopii,
și lacurile albe, întinse-ogîlnii de sare,
și ierburile grase, foșnind de grase dropli
și valuri de tractoare, arînd brutoare...

Nu, toamna nu e tristă deloc în Bărăgan...
coboară-n drumuri norii cu turme-nțunecate;
coștele vîntu-nt-una al ploii umed lan
și zările închide cu grelele-l lăcate.

dar stăi la o răscrucă, de ploaie-nvăluit
și-ascuțit depărtarea ce-mprejmue cîmpia:
vulește Bărăganul de-un gînd nemărginit
și salve grele-n nouri salută bogăția.

(Recitator)

Pe unde-au fost doar bălțile stăpîne,
mățasea broaștei a pierit sub grîne,
Hotarul Bărăganului mulîndu-l,
noi scoș-am de sub ape-acum pămîntul.
Pe șleahurile lungi, abia zăbiete
sint urme de genii și de vite.
Pe-ai-cii au năvălit în lunca mare
armatele de oameni și tractoare,
să-mpingă printre sălcii balta oarbă,
cu sila buza Dunării s-o soarbă.
Stă Bărăganu-nîns sub cer de seară,
un vînt subtilre umbli pe afară,
în vreme ce tractoarele mai tale
din luncile cu ape măștinoase.
Și cum se duce-așa cu luna-n față
cu-un cîntec tractoristul se răsfăță,
un cîntec al pămînturilor scese
din luncile cu ape măștinoase,
sub care au dormit de mil de veacuri
cu gene lungi de stuf pe ochi de lacuri
Pe unde au fost doar bălțile stăpîne,
mățasea broaștei a pierit sub grîne.

Trezirăm iar înanșele pămînturi
și le-am întins spre cele patru vîturi.

(Cîntec. Duet vocal cu orchestră)

Vîntul cald de primăvară
trece pe cîmpul ușor,
și în inimi ne strecură
legănarea unui dor.

Larg ca-nînsul unei ape
cîmpu-l limpeziț de ploii,
cîmpu-l larg dar tet nu-ncapă
toată dragostea din noi.

Cît e cîmpul, ziua-nțreagă
ducem brăzda-n depărtări,
bolta carului ne leagă
arcuțită peste zări.

Numai noaptea ne adună
liniști revărsînd în gînd,
și sub apele de lună
griul l-auzim crescînd.

(Recitator)

Noaptea, cînd cîmpul se strînge
sub vînturi uscate și reci,
cînd pasărea beznel mai plînge,
cînd boaba-ngropată se mișcă,
zămislînd în adînc spice și teci,
tractoristu-l încă de veghe,
dînd fircoale mașinii, tăcut.
Duduțu-nfundat, cunoscut,
fi stăruie încă-n ureche.
Pe frunte-i lucește sudoarea, ulei,
și iar îngunche,
pîșîndu-și tractorul,
Unde e luna? A prins-o iar norul?
Vin ploii?
Adoarme-ngeljat și tirziu...

Deaparte, e fata cu părul-aramiu,
dar, zilnic, pe-o coală cit largă cîmpie,
cu cinci ascuțite condeie-n brăzdare,
el scrie
și ei, și celor de-acasă, scrisoare.
Și-i greu și-i frumos primăvara,
prin vînturi și soare și ceață,
și-i iar dimineață
și iarăși se-apropie seara
ei, brăzdă cu brazdă, își rînduie țara.
Și-n ceasul de-amiază,
cînd soarele-ncins
lumina pe cîmp o revărsă
mai blondă ca untul pe pîine întins,
flăcăul se-oprește o clipă în loc.

E greu primăvara...
Dar mîine...
Pe-nînsul arat,
rogate, de foc,
creșcă noul grîne...

Și, ochii-nchizînd,
tractoristul
presînte miros feciorelnic de pîine.

(Cîntec. Cor și orchestră)

De o lună și mai bine,
de la ține pîn-la mine,
numai cîmp și numai zări
luncedînd în depărtări.

De m-ar face doru-n vară
spic de griu ori de seară,
aș leși în calea ta,
tu în cîmp m-ai seceara.

Dară dorul nu mă poate
crește-n holde bogate
că nu-s griu, nici el pămînt,
să mă legene în vînt.

De la mine pîn-la ține
numai lanuri și combine,
numai noapte, numai zi,
drumuri, drumuri și cîmpii.

Pînă cînd și tu sîrși-vei
scerșitul colectiv,
dragostea-ți trimite pe vînt,
s-o ascuții în lan cîntînd.

(Recitatori. Fiecare o strofă)

Mai tînăr sint în ceas de dimineață,
cînd tot văzduhul pare-ncremînt
și-nțitia boare-ți lunecă pe față
și-nțitia rază cerul a trezit.

Mai tînăr sint cînd simt în larguri vîntul,
mai tînăr mi-e inima în plegi
cînd știu că mă așteaptă iar pămîntul,
să trag prin el o nouă brazdă, drept.

Mai tînăr sint cînd conducînd tractorul
pămîntul nostru simt că-l stăpînesc,
că sint stăpin de azi pe vîitorul
pe care-ai-cii și eu îl pregătesc.

Mai tînăr sint acum cînd numai zărea
a mai rămas hotar în fata mea
și, supunînd sub pluguri depărtarea,
nici zărea nu m-oprește. Trec de ea.

Mai tînăr sint în ceasul de lumină,
mă simt și cu belșugului chează —
și, suzînd sirena de uzină,
trag brazda pînă-n poartă de oraș.

(Cîntec. Cor și orchestră)

Hal tractorist! Volanul ține-l strîns!
Tractorul tău Republicii dă pîine!
Pe acest pămînt alți țărani au plîns,
tu fă-l să rîdă-n holde mari de grîne.

Pe cîmpul ce o apă limpeziț
zîvnește motoare, inimi uriașe;
e și aici un cîntec auzit
în halele de fabrici din orașe.

Tractorul greu pe brazdă s-a încins
și-i simți din plin suflarea-nfierbîntată;
din soare parca în bulgăr s-a desprins,
rodind o țară-n spice legănată.

PODOABE

Fotografia: DAN GRIGORESCU

(În scenă intră un grup de colectiviști. Recitatori. Finalul reluat de un cor vorbit)

Pelinuță, floare rară,
noi țărani bătrîni de țară
vă întîmpinăm în cale
cu vreo cîteva zicale:
— Cînd ieșeam pe vremea la coasă
se spunea că pentru-o masă
cînd în burță foamea strigă,
un codru de mămăligă
e dealuns pentru romin.
Eu, că sint țărani bătrîn,
multe-am mai văzut de-atunel!
Pe cîmpii, pe vîl, pe luncel
vorbu-i atfel pe la noi:
codril creșe de păpușol!

Peste cîmpuri sterpe, veac de veac
rîdicam cu-n plug de lemn sărac.
Că o țărălă goală sta coșarul,
că spunea că țarul umple carul.
La priveliț acuma cîmpu-arat,
tu un pîr de fată piețănat
unde a brăzdat tractoru-adînc,
griul crește-nalt pîn-la obînc.
Cu țărșul și piciorul
noi înșămîntăm ogorul;
de țărș era legată
sărăcica noastră toată
și-n călcicile crăpate
erau brazde-adînc tăiate.
Azi pe cîmpu-ntîns sub cer
ară bivoli de fier;
rădăcina griului
e-n miezul pămîntului,
în țărșia soarelui
nalță-i floarea soarelui.

(Cîntec. Cor și orchestră)

Numai soare-i lanul
spic de aur greu —
cîntă Bărăganul,
Bărăganul meu.

Răcoriț de rouă,
rîde cîmpu-n zori,
ce o pîine nouă,
mînosînd a flori.

Holda necuprînsă
rîde-n voia ei,
ca o masa-nînsă
pentru toți ai mei.

Pînă-n largul zării
crește lan cu lan
pîinea caldă-a țării,
mîndrul Bărăgan.

Dunărea bătrînă
bate vechiul drum,
Bărăganu-ngîmă
doina lui de-acum.

Cît e cerul roată,
cîntă holda grea,
pentru țara toată,
pentru țara mea.

(Grup de recitatori)

Pîine rumenă și nouă,
îndepărat pierzîndu-se în vîi;
în colectivă cu lumbară plină,
parcă-i răsărit de soare
cu miros de cîmp în floare.
Parcă-o zare luminoasă
a intrat la mine-n casă,
parcă-un cîrîng de lasomle
mi-a venit în ospeție,
parcă-un zîmbet de fecioară
stăruie din zori în seară,
parcă roșii de albine
mîreșă și-au lîsat în tine,
și în noaptea și-n amieză
casa tu mi-o luminezi.

Ca să fii o tuturor,
toți ț-au stat în ajutor:
Reșița și Hunedoara
fierul l-au topit la para
focului mereu nestîns
și pe-al țării necuprîns

În oraș, muncitori
au trimis semănători,
prășitoare și combine
și, gîndindu-se la ține,
ca să fii a tuturor,
toți ț-au stat în ajutor.

Pîine rumenă și nouă,
cînd te rup pe masă-n două
parcă-i răsărit de soare
cu miros de cîmp în floare,
parcă-o zare luminoasă
a intrat la mine-n casă,
parcă-un cîrîng de lasomle
mi-a venit în ospeție,
parcă-un zîmbet de fecioară
stăruie din zori în seară,
parcă roșii de albine
mîreșă și-au lîsat în tine
și la cîntă și-n amieză
casa tu mi-o luminezi.

(Cor vorbit)

În scerșul verilor bogate
— al verilor din epoca de aur —
e ritmul viu al inimii ce bate,
e revărsarea noului tezur.
În cîntecul armatei de combine,
ce printre holde largi căvărî deschid,
e mulțumirea noastră pentru ține
și dragostea ce țî-o-nchinăm, partid!

În pîinea nouă, rumenă, fierbinte,
ce-mpodobeste masa tuturor
e un simbol al vremii, ce cuprinde
cîmpia fără de răzăr,
e semnul viitorului ce vine
tot mai aproape, lingă noi, zîmbînd,
e mulțumirea noastră pentru ține,
și dragostea ce țî-o-nchinăm, partid!

În duduiț lungilor coloane
ce vin către silozuri ne-ncetat
în făcîntul amful de vagoane,
ducînd recolta anului bogat,
e năzuința noastră spre mai bine,
e-al vicți glas de bucurie-avid
e mulțumirea noastră pentru ține
și dragostea ce țî-o-nchinăm, partid!

În cîntecule fetelor ce-adună
și leagă snopi, alături de flăcăi,

un înn al fericirii larg răsărită,
îndepărat pierzîndu-se în vîi;
în colectivă cu lumbară plină,
parcă-i răsărit de soare
cu miros de cîmp în floare.
Parcă-o zare luminoasă
a intrat la mine-n casă,
parcă-un cîrîng de lasomle
mi-a venit în ospeție,
parcă-un zîmbet de fecioară
stăruie din zori în seară,
parcă roșii de albine
mîreșă și-au lîsat în tine,
și în noaptea și-n amieză
casa tu mi-o luminezi.

În brazdele tăiate de tractoare
întinse pe cîmpu-nțreagă țări,
cînd tot pămîntul s-a întors spre soare
înălțură ca largul unei mări —
sub arcuțea bolților senine
în zbor de ciocirile — auzi suind
și mulțumirea noastră pentru ține
și dragostea ce țî-o purtăm, partid!

(Cîntec. Cor și orchestră)

Azi toată țara e-o uzină
de cîntec fremătînd și spor,
de tine inima ni-e plină,
partid al nostru, muncitori!

IMPRUDENȚA

Fânache se ridică din pat, merge prin întineric până la ușă și-și lăpă urechea de gaura cheii. Stătu câteva clipe așa, ascultând parcă întinericul de afară...

— Da... Eram sigur că de-aici se face curent. Pentru că geamul vine exact în partea opusă și oricât de bine ar fi închis, totuși... Simți chiar o ușoară înfrățitură în urechi...

— M-a și tras, se gândi el. Astupă gaura cheii cu vată și se băgă din nou sub plapumă, lângă nevastă-sa. După câteva clipe de chibzuală, se ridică din nou și-și înfundă și urechile cu două cocloașe de vată. „Acum pot să dorm fără nici o griji”. Se așeză cu fața în sus și se forță să șteie nemisecat. După o jumătate de oră însă, era tot așa de treaz ca și cîinele care se-azează lătrind afară. Se întoarse gemind pe partea cealaltă.

— Ia să mă gândesc eu acum că măninc un pepene — își zise el. Galben sau verde? Cel galben e cam înecăcios. Ar trebui să mă gândesc că beau și apă. Mai bine verde. Așa... Uite, tai o felie... care pîrîie...

— În noaptea de însonnie, ca să cheme somnul, Fânache obișnuia să se gîndească la ceva. Își alegea câte un obiect și se gîndea la el mult, pînă se plitese. Și-așa adormea. De obicei se gîndea la diferite treacături înfîntate ziua pe stradă. „Oare unde se ducea pustiaca aceea?” (Și, cu o luciditate monstruoasă, o și vedea „aveva”, așa cum o zărise pentru câteva clipe pe stradă). „Ce-avea ea în poșetă?”

„Te pomenesti că mergea la film?” „Va arăta rău peste zece ani?” etc. De cînd se însurase, începuse, însă, să înlocuiască tot mai mult în gîndurile sale femeile cu pepeni. Nu se mai gîndea la cofajuri, la piciorare și siluete, ci-și închipuia pur și simplu că mînîncă pepeni. Simțea o mare „multitudine sufletească” în stomac și-l lua imediat somnul.

— Gata. L-am mîncat pe tot, ca un porc... Și Fânache simula un căscat lung, lung, ca al unui om căre pică de somn. Căscatul e molipsitor, își zise el, așteptînd să se molipsească. Degeaba. Somnul nu venea.

— Bine, dacă-i așa, mai mînînc unul...

După aceea, săturîndu-se („ce dracu, că n-oi fi spart!”) se mulțumi numai să-l numere. Își închipuia că este într-o boștîndrie mare și a primit sarcină să numere harbuzii: unu, doi, trei, șapte, zece, douăzeci și cinci... numără așa pînă la cinci sute.

— Ce soartă! — se mîhni el. Văzînd că nu-i rost de somn se apucă să-i orînduiască în grămezi de cite zece.

Alături nevastă-sa dormea aburită, cu o mînd sub cap, cu o copil după bate. „Femeie! Ce zîmbuie ele ce e viața?”

Pentru Fânache, viața însemnă, înainte de toate, prudență. „Trebuie să fii prudent!” — își șoptea el, uitîndu-se prudent în ochii tăi. „Altfel nu faci nimic”. Dușmanii săi cei mai înverșunați care îl sileau să stea mereu atent, „în poziție de prudență”, erau: răceala și trîncănitul. Răceala provine dintr-o mie și unu de motive — frig, umezeală, transpirație, curent etc. — și Fânache trebuia să se strecoare cu o înfîntă grijă printre toate aceste cauze. El uimea mai ales perfidia curentului, pe care-l desocoperea te miri unde. Cu să fie asigurată, umbra întodeauna îmbrăcată gros și cu vată în urechi. Trîncănitul însă (și prin acesta el înțelegea orice critică, cit de tovarășească, orice aluzie sau ironie, nu numai la adresa vreunui șef de la serviciu, ci și a tovarășilor de muncă), îi dădea și mai multă bătaie de cap. Cine e prudent nu se ia în gură cu toată lumea. Arătați-mi mie pe ăla care s-a îngrișat criticînd?

Așa că peste tot, în relațiile sale cu oamenii, Fânache era cîi se poate de prudent. Vorbea extrem de laconic. Nu spunea decît „da” sau „ba”. Ca la armată. Nu contrazicea pe nimeni, nu sesiza nicăieri nici o greșală și dacă la vreo ședință trebuia să ia cuvîntul, își făcea foarte conștincios autocritica. „Voi începe înțit cu mine. La urmă, o să-i săpînesc eu și pe alții”. Dar niciodată nu ajungea cu săpîntul și la ceilalți. După ce-și punea timp

de vreo zece minute cenușă-n cap, stătea jos. „Eu atîta am acut de spus”.

Cu toate acestea, odată, cu vreo doi ani în urmă, Fânache se ridicase și criticase vehement chiar pe directorul întreprinderii! I-a spus că are lipsuri serioase în muncă l-a arătat chiar concret, în fața întregii adunări. Cîteva din acesta lipsuri și a finat să prezentează că nici nu se îndoiește că ele vor fi lichidate cît mai grabnic, întrucît a la mijloc bunul mers al întreprinderii...

Acasă, cînd și-a adus aminte toate acestea, Fânache a rămas mai înțit cu gura căscată de uimire. Apoi a început să tremure. La urmă i-a venit amețea. Toată noaptea n-a dormit, și-a analizat pe toate fețele „teșirea” și a ajuns la concluzia că directorul are tot dreptul, ba chiar e de datoria lui să-l zvîrle afară din slujbă. Galben la față, s-a dus la serviciu. Intîlnîndu-l întîmplător pe director, acesta i-a strîns mîna și chiar i-a mulțumit „pentru critica justă” pe care i-o făcuse.

— E destul! O să-mi desființeze postul — conchidea Fânache în noaptea următoare, zvîrcolindu-se în pat. E mare șmecher, directorul! Așa fac unii: își întind mîna, ca să te poată lovi mai bine. În orice caz, am făcut o mare imprudență. Cum de s-a întîmplat? Și iar începea să-și analizeze, pînă de spaimă, vorbă cu vorbă, tot ce spusese atunci. Cu toate că nu i se întîmplase absolut nimic la serviciu, ba dimpotrivă oamenii parcă se uitau cu mai multă bunăvoință la el, Fânache a continuat multe luni să se frămînte noaptea în pat și să sufere de pe urma „imprudenței” lui. Apărea dimineața la întreprindere cu cearcăne vinete în jurul ochilor, pâlbejit și bojit de parcă ar fi dormit într-un cuier. Devenise și mai prudent. Acum răspundea la toate întrebările, stereotip: da. Dacă era cazul să spună nu, prefera să tacă și să-și vadă de treabă. Regreta sincer — am putea spune cu fiecare fibră a ființei sale — că nu-și ținușe gura, că trîncănise ca un proat pe seama directorului. Îi părea rău, chiar foarte rău și din cauza asta nu putea să doarmă. A continuat să-i pară rău chiar după ce uitase cu totul cauza care-i provocase această proastă dispoziție. „Care de ce îmi pare mie așa de rău?” — se întrebă el citeodată. Și ca să se odihnească cit de cit, ajunsesse să recurgă la acele metode psihologice amintite mai înainte. Femei, pepeni, celele apelor Dunării... Meresee pînă acolo încît se însurase — da, se însurase cu desăvîrșire, deși constatase apoi că aceasta n-are nici un efect asupra

insomniei! Izbutise numai să-și alunge din gînduri siluetele și să la înlocuiască cu pepeni Mare scotală!

Văzînd de la o vreme că insomniea devine cronică, prudența începu să-i înghiontească. Alergă la prieteni și la cere sfaturi. „Mera: mai des pe la ședințe — i s-a spus. Sînt unele ședințe de la care te întorci acasă adormit gata.” Fânache nu mai ocupa însă acum, din păcate, nici o funcție obștească. Nu mai fusese ales, din cauza lipsei lui de combativitate (el vedea în asta și „mîna directorului”). Așa că mare-i fu fericirea cînd se pomeni deodată numit șeful pompierilor voluntari din cartierul unde locuia. Se lansă cu mult zel în această activitate. Descoperea mereu tot felul de probleme-cheie care trebuiesc neapărat știute de pompierii voluntari și-i convocă în fiecare seară, după ora unsprezece, cînd se termina spectacolele, în sala cinematografului din cartier. Pe ordine de zi figurau puncte ca acestea: „Ce sînt incendiile — clasificarea și stingerea lor”.

„Rolul pompierului voluntar în viața de toate zilele”, „Pojarul — la pompierii voluntari”, „De la Prometeu la fabrica de chibrituri”, „Dați-mi trei pompieri voluntari de nădejde și vă sting Vezuviul”. Se vede însă că acestora nu le prea ardea de ședințe, la miezul nopții. După un timp, Fânache s-a pomenit singur în sală și s-a dus să-și continue insomniea acasă.

„Cît să fie ceasul? Unu?!”

„Un ceas... două ceasuri... trei ceasuri... patru ceasuri... zece...” Eroabea mari de sudoare îi răsariseră lui Fânache de frunte. „Și nu mai sînt decît cinci ore pînă sună ceasul!” „Un ceas, două ceasuri, trei...” Se întoarse pe partea dreaptă, hotărît să nu mai miște, chiar de-ar rămîne feapăn. „Pînă la urmă tot o să-adormă!” În cameră era o liniște atît de adîncă, încît i se păru că aude mătreața cum îi răsară în cap, la rădăcina fiecărui fir de păr, ca niște ciuperi în pădure. „Există o strînsă legătură între insomnie și mătreață” — cugetă el.

Se mai scurge așa o oră. „Oare de ce-oi fi eu așa de supărat de nu pot să dorm?” — se întrebă el. Și nu putu de loc să-și aducă aminte de imprudența de acum doi ani.

Totuși, continuă să fie supărat pe sine mult timp, pînă cînd, de atîta supărare, odată, într-o bună noapte, adormi.

Poem de pace

În foaia mea e-un cîmp cu valuri limpezi. De-abia arat, de-abia plin și negru. Ca spatele unei oglinzi intense. Eu insumi par a fi conturul văg. Al unui om aliat la antipod.

Merg într-un punct pe care, cu mindrie, Mijloc al cîmpului îl socotesc. Și umbra mi se zbate în fața, O las să ajpească, apoi o părăsesc, Cu multă grijă, ca din schiuri, desfăcîndu-mî în urmă, țîlpile din ea.

Nu mai e-a mea această umbră bună Pe care păsările au găsit răcoare, Cînd simt pămîntul iremurînd ușor Și speriat aproape, mă apropii De umbra mea, în clipa cînd o văd Înaintînd puternic în pămînt.

Un om ca mine s-a opri la antipod. Și umbra lui cu umbra mea se caută. O mare zi s-a-nîns pe tot pămîntul, Umbrele noastre intră în pămînt Pătrunzător, energic, Ca două cupe de excavator.

Și prin tunelul izbîndit acum, Doi oameni se privesc, se-ncredințează De marea, incredibilă minune.

Mă uit ca-ntr-o fîntînă și chipul lui răspunde Mișcările de mimică pe care le trimit.

— Prietene, prietene, ce faci? Văd norii răsturnați deasupra te Și-un soare văd și în pămînt se-aud Înaintînd de-odată umbre multe. Sînt oameni care vor să se cunoască. Pămîntul tot e excavat de umbre. Ferestre, umbrele deschid în el. Pare o șchea luminoasă-acum Și aerul coboară vijînd Improprietînd, arisînd adîncul, Prin albe lunete ale păcii.

Noi, umbrele ni le-am schimbat și, lată, Că umbra lui de-umeri mi s-a prins. Eu o așez în dreptul gleznelor, Ci ea, mereu, la umeri mi se suie Și-o las să-mi fie arîp și fată În-cun tunel, în cerul de deasupra.

Și gravitația a dispărut, Ea care exista ca să ne cheme, Să ne-nîlim și-nceț să ne cunoaștem.

Maturizare

E-un timp cînd trăim în părinți, Cu gesturi, cu stări și cuvinte, Și nu ne sînt alți fierbinți Și nu ne e clipa fierbinte.

Atunci ei se simt și copii Și vîrstnici, iar noi, pe aproape Putim lătuim peste zi Ca umbra de navă pe ape.

...E un timp cînd, desprînsi din părinți, Cu gesturi, cu stări și cuvinte, N-îra alții de-odată fierbinți Și clipa devine fierbinte.

Se-ascut, bifurcîndu-se, firile Se-mpart între ei sîntre noi, Hotare separă gîndurile, Și ușile dintre odăi.

Atunci ei rămîn ca oglinzile Din care un om să se plece, Odăile-și linguite grînzile Și timpul se-ode cum trece.

Prea mult înerețiile noastre În ei, vîlvădat au rotii, Sînt legile locului aspre: El trebuie restituit.

Atunci ei trăiau două vieți, Cuvîntul umplîndu-l de gînd, Și tineri și vîrstnici erau, Cu făcarea noastră arzînd.

Vera Lungu Constelații pure

Făcătura este orașul nostru industrial; Reșița se numește doar locuîțele noastre. Fiecare ardere a torței ni se întoarce înmîni, Prin toate conductele cuprinzătoare ale bogăției.

Făcătura lurnalelor de aici au puterea gîndului nostru — absorb și trimiți lumină, În nopți întunecoase și în plină zi, drumurilor pe care înaintăm.

Sîntem constelații pure, deschise, În bogate în strălucire decît Orion; În desăvîrșire suridem liniștii, asemănător vibrații interioare a cristalului.

Nu avem bucurii tremurătoare și amestecate, culmile mîndriei desarte delimitate de mult.

Sîntem mai strălucitori decît soarele arzător, și seceră lunii noi, revărsări incandescente, de aur, tonă și oțel topit,

De dragoste

Iarna îți mîngîie obraji cu degete subțiri, prelungi Și te aplacă în vînt și de vînt, ca să mă cuprînză,

Mi-am apropiat șalul portocaliu ca o coroană, Ori ca un disc solar, încina Și cerul l-a răstîrînt în ochii tăi. Am lipit urechea de iubirea ta, fierbinte și tăioasă, asemeni zăpezii.

O EROARE LA CEI VECHI

Într-una din zile, la locuința domnului Nae Banța de pe stradă Zebrului se spîrșeseră cîteva persoane demne de toată considerația: domnul N. Val Stortza, în etate de optzeci și nouă de ani, fost moșier în Vlașca, actualmente pensionar; din cauză că nu mai aude din 1947, poartă întodeauna cu el un cornet acustic; domnul Trică Napoleon de la Roșiori, fost colonel, acum semînd mai degrabă cu un baston de general pierdut în niște haine civile; domnul Grig Ionașcu, fost angrosist de porci, actualmente casnic; și bineînțeles, neobosită Linette, o frumusețe între cele două războaie, fostă domnișoară de onoare la curte (actualmente casnică), proprietara unui pudel negru, gras, care se poartă tuns scurt.

— Luați loc, domnii mei — făcu Nae Banța onorurile casei, oferîndu-le niște scaune solide, cu în-crustații, cam demodate, din cele care pot fi văzute la consignație. Cîteva minute se conversă rece despre sănătate. Toți erau, slavă domnului, sănătoși. Domnul Napoleon scose din buzunar un ziar galben din 3 septembrie 1929 și timp de o jumătate de oră ziarul fu studiat cu cea mai mare atenție, comentat cu voluptate. Apoi, amfizionul se ridică grav, își privi cu nostalgie crucea frumoasă de marmură („Fost ministru român”) ce se afla reze-mată într-un colț al camerei, tuși de vreo cîteva ori și pronunță acest discurs:

— Damnilor, Nimic nu sîntem în stare să facem! Unde e progresul acestei țări dacă nici biblioteca antică și egipteană din Alexandria de care vorbesc documentele nu a fost descoperită și stă și zace pe teritoriul acestei biete țări! Bine, veți zice, dar e în Egipt, etie toată lumea. De ce neapărat acolo, domnilor? Ce, noi nu sîntem patrioți? Căci dacă vă voi spune: există o Alexandrie în Egipt și o Alexandrie aici la noi? Există, fată, prin urmare, că avem șanse egale cu Egiptul. Dar să mergem și mai departe. Cîți oameni care să fie hoterați Alexandru există în Egipt? Nici unul. Și cîți există pe aceste meleaguri mînoase? Sute, mii, zece de mii. Și toată istoria noastră e plină de acest nume, ceea ce e o dovadă că această Alexandrie e mult mai veche decît cealaltă și că numai aici se putea înființa o bibliotecă antică, fie ea și egipteană. Deci, domnilor, eu îmi permit să cred că istoricii nu au dreptate, e o eroare sfruntată ceea ce susțin ei și că avem dreptul să fim optimiști. Și nu numai atît. Mai vii și cu următoarele argumente:

1. Între Egipt și țara noastră există o distanță apreciabilă, mai ales dacă ne gîndim la mijloacele de locomoție din antichitate, nu atît de dezvoltate ca acum. El bine, ce Alexandru de-al nostru s-ar fi dus cu asemenea condiții de aici de la noi, romînii, tocmai în Egipt ca să-l alfabetizeze pe acela?

2. Biblioteca din Alexandria nu putea fi arsă de arabi, deoarece, după cum se știe, arabii nu au ajuns pînă în părțile noastre. Discursul se încheia astfel: Nu trebuie să ne scape antichitatea printre degete, domnilor! — Divide et impera! — se auzi glasul domnului Trică Napoleon, care găsite prilejul să strecoare o maximă pe care o rostise adeseori în fața trupeii.

Acest discurs, întrerupt cam des de domnul Stortza, care cerea oratorului să-i repete în cornetul acustic ceva mai țîrșor (deși acesta răcnea în toată puterea cuvîntului) anumite fraze mai importante și de clămpîntului pudelului care, mai puțin aplăcat spre stîlîntă, prindea muște — avu asupra auditorului un efect uriaș. Dacă ar trebui să transcriem numai semnele de exclamare care să reproducă entuziasmul acestor domni, am umple o bibliotecă aproape tot sînt de mare ca cea căutăată cu atîta patimă întruinirea s-a proficificat în înființarea „Clubului pentru descoperirea bibliotecii egiptene din Alexandria”. Immediat toți membrii clubului s-au deplasat la Alexandria (cea din regiunea București), studiînd terenul în vederea săpăturilor.

Bineînțeles la început, s-a folosit metoda întrebărilor. Au fost căutați oameni vechi, de demult și întrebăți dacă știu cum pe unde vine „tezaurul Ptolomellor”. Unii spuneau că nu știu nimic, alții că „de, glim noi?”. Cel mai bătrîn om din oraș — un anume Niță în vîrstă de 115 ani — le-a măr-turisit că el știe, da, îl trebuie timp să se gîndească „tare”, să se concentreze. S-a concentrat atît de tare, încît a adormit. Cînd s-a trezit, domnul

Stortza l-a întrebat din nou: „Ei, unchiule, țî-ai adus aminte?” „Ce?” „Tezaurul Ptolomellor! Unde-l găsim?” „A, da, da, da. Tezaurul... Ptolomacilor? Păi să mă gîndesc!”

Puțin mai tîrziu, undeva, în marginea orașului, a și apărut o lăbliță pe care scria: „Șantier particular pentru descoperiri istorice”. Și iată că într-o dimineață limpede de iulie, la ora cînd, puțin mai încolo de șantierul particular, muncitorii urcau pe schelele noilor blocuri, mademoiselle Linette și-a suflecat voioșește minciile și a aruncat prima lopată de pămînt. Venerabilii clubmani au aplaudat călduros, iar simpaticiții club dînd de trei ori din coadă a strepit evenimentul.

Șantierul era inaugurat. Domnul Stortza s-a îmbolnăvit de dispesie după a treia lopată. Cereea totuși mereu să fie adus pe targă la șantier, să poată lucra. Aici, învelit într-un pled gros, sub soarele de august, el își înăbușea cu voioșă unu nou Mucius Scaevola crapele și citea cu glas tare pasajul referitor la biblioteca din Alexandria. Îi citea de o sută de ori la rînd și de fiecare dată ceilalți membri ai clubului se indignau „masiv” de etoarea și lipsa de informație a celor vechi: — Ce Egipt? Care Egipt?

Și sîpau înaltele Apăreau zilnic în preajma orașului, ca un stol de corbi negri, convertiți la arheologie.

Socotim însă că e mai interesant să aflăm o parte din întîmplările care au urmat, frunzîrînd „Jurnalul de bord al clubului”. A fost întocmit de secretarul clubului, domnul Trică Napoleon de la Roșiori. Fostul colonel a folosit pentru a înfățișa evenimentele pline de dramatism ale săpăturilor în pămînt un Registru de pedepse pentru trupă pe anul 1928 luns a II-a.

Azi 13 iunie 1952

Sa săpat mult și cu folos am găsit un nasture, un ban turcesc și o cutie de conserve de pe vremea dacilor credem că ne apropiem de strat.

Maxime sau gîndituri originale
Odată eram sublocotenent și intra duminică atomii am strîns toată compania și tam spus următoarele maxime ale mele originale

— omul se cunoaște după haină și pușca după feavă
— limba militarului e o limbă fonetică
— dacă în locul țerții ar fi vară și în locul terții ar fi iarnă ar fi vara frig și iarna cald
— în fiecare zi după masă adunam soldații în careu și le luminam mîntea cu maxime sau gîndituri originale de la asculta toți smîrna.

3 august 1952

Misa bătut toată ziua ochiu drept
Maxime originale

5 august 1952

Am săpat toată ziua degeaba nam descoperit un cap de ață din care cauză toată lumea era nervoasă și toți înjurau din care cauză domnișoara Linet care e totuși femeie pudrică eșea mereu afară din grupă ca să nuleaude și sau mai și certat între ei domnul Nae Banța și domnul Grig Ionașcu pentru că acesta o zis că el se duce și nu mai stă că sa săturat și cîd mai zice și ceva de grupă iar domnul Nae Banța la zis că se duce și să pască porcii și domnul Grig Ionașcu la răspuns că a pască el mulți porci ca el și domnul Nae Banța a zis că săi fie rușine că el a fost ministru și cînd vorbea el în Senat făcea și dumnezeu pe el de frică și domnul Grig Ionașcu la răspuns că vezi că

Desen de SILVAN

eu nu știu multe și domnul Nae Banța la zis că tu să nu ridici tonul la mine măgarule și Domnul Grig Ionașcu la răspuns bal ridic.

Maxime originale
— nu ră certati și mai bine împacăți

6 august 1952

Azi am descoperit un nasture și un cui.
11 august 1952
cea visat azinoapte domnișoara Linet zice că se făcea că deodată cînd sa aplecat să ridice din groa-

Schițe de MARIN SORESCU

— Cînd însă bate ochiu drept e de bine
— cînd cel sting e de rău

Am săpat toată ziua degeaba nam descoperit un cap de ață din care cauză toată lumea era nervoasă și toți înjurau din care cauză domnișoara Linet care e totuși femeie pudrică eșea mereu afară din grupă ca să nuleaude și sau mai și certat între ei domnul Nae Banța și domnul Grig Ionașcu pentru că acesta o zis că el se duce și nu mai stă că sa săturat și cîd mai zice și ceva de grupă iar domnul Nae Banța la zis că se duce și să pască porcii și domnul Grig Ionașcu la răspuns că a pască el mulți porci ca el și domnul Nae Banța a zis că săi fie rușine că el a fost ministru și cînd vorbea el în Senat făcea și dumnezeu pe el de frică și domnul Grig Ionașcu la răspuns că vezi că

...Pe măsură ce se adîncește, groapa devine tot mai întunecoasă. Totuși se văd destul de bine intențiile exploratorilor noștri: vor să descopere ceva. Lîngă ei se înalță în frumoase contururi Alexandria, înainte de a fi înghițit de mlaștină, ar fi fost:

— Așa nu lăsați să vă scape istoria printre degete, domnilor!

CINEMATOGRAFUL ȘI EDUCAȚIA TINERETULUI

Dar ideile?

Când un film oferă o muzică de calitate și dansuri interpretate cu măiestrie, iubitorii acestor arte aștează în număr mare casele de bilete ale cinematografulor. În cauză? Le-ați privit pe cei ce așteaptă nerăbdători rindul la bilete pentru a viziona filmele „Sapte mirse pentru șapte frați”, „Pricindelul” sau „Tinerii”? Cei mai mulți dintre ei erau tineri. Fără îndoială, tinerii sunt spectatori frecvenți dornici să vizioneze mai ales filmele care li se adresează, și îndeosebi spre film adeseori atractiv pentru temă, uneori admirabil pentru un regizor sau pentru anumiți actori, altele plăcerea de a asculta muzică sau de a urmări dansuri. Independent de mobilul principal, tinerii vor afla întotdeauna la cinematograful cu denumirea de așteptată, nu se întâmplă însă, uneori, ca filmele de succes, cum se spune, să nu ofere posibilitatea unor noutăți interesante, iar altele să dea o imagine eronată asupra realității. Unele filme de o valoare discutabilă, producții ale cineaștilor din Occident atrag spectatori datorită unei munci regizorale, datorită temei istorice (Mongolii), interpretării actoricești (Miracolul lupilor), datorită abundenței de muzică și dans (Tinerii).

„Mărinimosului” bogătaș capabil să-și sacrifice afacerile din „dragoste” pentru tineret și pentru artă, ceea ce amintește de mult tribulată teoria a așa zisului „capitalism popular”.

Un tablou fals al realității vieții înfățișează și filmul francez „Lupii la stînă”. Prezentându-ne un grup de gangsteri tineri, filmul vrea să condamne educația pe care o primește tineretul într-o țară capitalistă. Modul în care autorii filmului demască educația burgheză nu duce însă la rezultatul scontat.

Despre bandiții fugari aflăm, din replici, că sînt toți escroci, capabili de crimă, urmăriți de poliție, iar din fapte li descoperim curajoși, întreprinzători, inteligenți și spirituali. Nici „întorsăturile” din film, nici brutalitățile și cruzimea bandiților nu aduc lumină în această problemă. Se mai relevă și alte confuzii importante ale filmului pe linia „grilii” stăului capitalist pentru asigurarea unor condiții bune de viață copiilor, a „asigurării” unei educații sîmănătoare, idei din păcate, dezmițate de faptele cunoscute de toată lumea. Suscită discuții și profilul moră al tinerii educatoare.

Dar pentru filmul „Acord final” pune problema de morală într-un mod mai evident, ne vom referi mai mult la el. În film este vorba de un compozitor și de o operă muzicală, iar în centrul acțiunii apare o libretistă, ce posedă alături de inteligență și talent scriitoricesc, o înfățișare atrăgătoare pe care nu și-o lasă, „nevalorificată”. Ea are rolul de a rezolva toate conflictele, devenind, pe rînd, amanta fiecăruia din personajele principale ale filmului: proprietarul teatrului, compozitorul și primul solist al operii. Filmul nu acuză, nu condamnă, ci... admiră.

Care tinerii care au vizionat și continuă să vizioneze aceste filme se limitează să se entuziasmeze în fața interpretării magistrale a lui Mario del Monaco („Acord final”), în fața dansurilor și muzicii din „Tinerii” sau a regiei și interpretării izbitite din „Lupii la stînă”? Este cunoscut îndeosebi rolul important pe care filmul îl are în educația tineretului.

Dar educația tineretului, dragoste pentru artă, gustul estetic se pot forma numai oferindu-i lucrări autentice, imagini veridice, realizate la un nivel artistic. Avem dreptul să ne mulțumim cu muzica și dansurile dintr-un film și să ignorăm ideile care pot avea o influență nefastă asupra procesului de cunoaștere al tineretului, asupra educației sale? Săcoteam că nu. De aceea se impune o selecție mai judicioasă a filmelor care se prezintă pe ecranele noastre. În același timp, un rol important în înfățișarea clară a problematicii filmelor revine presei, agenților de specialitate.

Cu ani în urmă, un articol combătea atitudinea unor cronicieri și a aprecii filmice, folosind exclusiv criteriul tematic și problematic. O cerință cit se poate de justificată. Numai că unii cronicieri au ales extrema cealaltă, reducînd analiza asupra ideilor de bază ale filmelor și extinzînd la maximum considerentele asupra unor elemente care tin de demnii construcției cinematografice, imagini etc. Spectatorii, mai ales cei tineri, trebuie să fie ajutați să înțeleagă mai profund și mai just problematica filmului, au nevoie de cronici care să-i călăuzească în descoperirea sensurilor reale ale operii cinematografice, dezvoltate de pe o poziție etică și estetică științifică.

Silvia Nicolau

SARO MIRABELLA

Pescari

Folclorul muzical la radio și televiziune

rii). Dar ideile? Ce se află dincolo de aceste calități? Ne vom referi, în acest sens, mai pe larg, la filmele: „Tinerii”, „Acord final” și „Lupii la stînă”. Fiecare din aceste trei filme tratează probleme diferite, dar toate se adresează în primul rînd tineretului. Aflueră spectatorii tineri la producția engleză „Tinerii” a fost îndreptățită. Filmul oferă câteva cîntece foarte frumoase, la un nivel superior de interpretare și câteva numere de revistă izbitite. Dincolo de aceste calități însă filmul însumează câteva elemente de fabulație care prezintă pur și simplu — în mod denaturat — realitățile sociale din Anglia, încercînd să dovedească „atașamentul” și „grăjia” unui capitalist pentru preocupările artistice ale tineretului. Dacă în aparență lupta se dă între tinerii dornici să prezinte un spectacol și capitalistul care le face greutăți, în fond lupta principală se dă între perspectiva de înăvuire a magnatului și piedicile puse de către un grup de tineri entuziaști. În finalul filmului, capitalistul, renunțînd la ideea de a-și realiza scopurile achiizitive, se atasează cauzei tinerilor cărora le promise chiar înființarea unui teatru. Această atitudine contravine totuși intereselor economice ale înaltului personaj, precum și esenței însăși a sistemului capitalist, contravine deci realității. Finalul filmului promovează ideea împăcării cu capitalismul, făcînd elogiu „bunului”,

ARTA POPULARĂ ȘI FRUMOSUL COTIDIAN

Cu cîțiva ani înaintea celui de-al doilea război mondial, o societate patronată de o doamnă căreia îi plăcea să-și popularizeze fotografia în costum național („Foto Julieta” — se înțelege) în toate ziarele „lumii bune”, a tipărit o broșură care se chema Ore de răgaz. Ce recomandă doamna în fotă de Muscel, pentru orele de răgaz ale protipendădă? Spre alungarea plictisului, doamnelor trebuiau să înțelegă să brodeze ștergare, să coasă ie, iar domni să creșteze toișe, evident, cu splendeidele noastre motive naționale. Imaginea obrăzilor pomădiți aplicîndu-și monoculii deasupra unui fluier pirogravat e de un ridicul irezistibil. Era cam în vremea în care un arhitect recomanda cu seriozitate demolarea tuturor clădirilor noi ale Bucureștiului și construirea, în locul lor, a unor case mari, acoperite cu șifă, înconjurare de pridoare cu stilul sculptat ca în Vrancea. Se preconiza înlocuirea tuturor fermeilor din oraș cu inscripții în caractere vechi românești.

Cam atîta înțelegea burghezia prin „pătrunderea elementului folcloric în viața orașului modern”. Acest decorativism de suprafață, pășunist, epigonic în cel mai rău sens al cuvîntului, reprezenta, o împedea, o diversivane stîncă. Dar rezultatul unor asemenea încercări ridicule a fost că, în artă, și îndeosebi în artele decorative, și-au făcut apariția tot soiul de formule hibride, anti-artistice. Intrînd în esența oamenilor din mîna unor meșteșugari concentrați cu un gust indoielnic, tot soiul de ciobănași în diverse poziții, oie de teracotă, goblenuri în culori amestecate au trecut multă vreme dînd emisari ai artei populare.

educarea gustului pentru frumos. Progresele în această direcție au devenit foarte evidente și apreciate de public. Voi semnală unele obiecte izbitute care au și poposit în vitrinele magazinelor de specialitate și, de aici, în casele cumpărătorilor.

Un exemplu elocvent îl constituie obiectele de un mare rafinement realizate în sticlă de Zoe Băicoianu. Sugerînd, fără să pastişeze, contururile zvelte ale olării populare, în transparență și în culori adînci, vasele realizate de artistă subliniază cu finețe forța artei popularului nostru, posibilitățile largi de valorificare a ei. Am văzut, nu de mult, un vas mare de ceramică destinat decorării parcurilor. Autorul, Patriciu Mateescu, a obținut Medalia de aur la recenta Expoziție Internațională de la Praga. Linia suplă și sobră, cromatica plină de jantete mărturisesc o cunoaștere temeinică a motiveromânești.

M. LAZĂRESCU : Serviciu de vin

Eforturile pe care artiștii plastici de prestigiu, artiștii și meșteșugarii din Fondul Plastic și Uccocom le-au depus în ultimii ani au avut ca rezultat crearea unor obiecte de artă autentică, inspirate cu adevărat din folclorul nostru. Rolul pe care îl îndeplinesc uneori un bibelou, un vas de flori, o țesătură de rochie, un serviciu de cea, unul din acele nenumărate obiecte care intră în viața cotidiană este deosebit de important. El contribuie substanțial la

Folcloristica noastră muzicală trăiește astăzi o dezvoltare pe care în trecut nimeni nu și-ar fi putut-o închipui măcar. S-au făcut și se fac, culereri în mai toate colțurile țării cu rezultate deosebit de interesante. Totodată se duce o acțiune sistematică de răspîndire a celor mai valoroase creații populare prin intermediul discului și al radioului.

Problema difuzării cîntecului popular prin radio a căpătat o deosebită importanță nu numai pentru că, prin acest mijloc la îndemîna tuturor, masele mari de ascultători vin în contact cu creația populară, ci și, mai ales, datorită influenței pe care o exercită astăzi aparatul de radio — pătruns în casele colectivităților și devenit un factor principal de culturalizare la sae — asupra creației muzicale folclorice însăși, sub diverse forme, contribuind, fie la lărgirea repertoriului, fie la îmbogățirea stilului de interpretare regional cu elemente noi.

Conștientă de importanța aportului ei în această problemă, radioteleviziunea noastră îi acordă o atenție deosebită, asigurînd muzicii populare un număr însemnat de ore din program. Dacă sub raportul cantității, emisiunile sînt multumitoare, în ceea ce privește calitatea, ele mai au încă unele deficiențe.

Desigur, s-au făcut progrese față de unii trecut și se remarcă efortul de a îmbunătăți mereu programele, totuși mai persistă încă unele neajunsuri care fac ca emisiunile să nu-și atingă pe de-a-ntregul scopul și anume valorificarea tezaurului folclorului nostru muzical.

Ce se poate auzi de obicei la posturile noastre de radio în emisiunile de muzică populară? Muzică lăutărească, adică muzică populară prelucrată de formația respectivă sau de un autor anu-

me Cîntecul lăutăresc autentic, în forma sa originală, este destul de rar prezentat ascultătorilor.

Preponderența acestui repertoriu lăutăresc duce adesea la o monotonie obositoare în ceea ce privește genurile difuzate. Este știut că el se compune mai cu seamă din melodii de joc — lăutarii fiind nelipsiți de la petreceri — și din alte cîntece potrivite pentru asemenea prilejuri. De aceea, programele conțin nenumărate hore și sirbe (dintre care unele contestabile, ar putea fi cu succes înlăturate) și cîntece de dragoste nu totdeauna lipsite de vulgaritate. Alte genuri — balada, doina, cîntecul de muncă, ca și cele ocazionale — sînt foarte slab reprezentate. Tot atît de rar apar și creațiile instrumentale în execuția unui solist sau a unei formații reduse, așa cum pot fi întâlnite în mediul sătesc.

Nu mai puțin delectoasă este reflectarea specificului regional, alît în repertoriul cit și în interpretare.

Materialul muzical difuzat provine, în cea mai mare parte, din muzica populară din Muntenia, Oltenia și Banat. Din folclorul ardelenesc se transmit mereu aceleași cîntece, iar din cel moldovenesc sau dobrogean, prea puțin. Din această disproporție rezultă o imagine incompletă a creației noastre folclorice, despre care un ascultător neavizat ar putea crede că se reduce la difteritele „geampanale” ce revin obsedant în mai toate emisiunile, și la un număr oarecare de cîntece lirice. După cum se vede, programele radioteleviziunii oglîndesc într-o măsură mult prea mică imensa bogăție și varietate a folclorului nostru, limitîndu-se la o redare parțială a acestel folclori.

Se întâmplă adesea ca soliișii vocali sau dirijorii de talent, bunii cunosători și interpreți ai producțiilor din anumite părți ale țării, să abordeze și muzică din alte regiuni, la căreii stil de execuție nu le este îndeajuns în repertoriul unor cîntăreți cu renume, care încearcă să dobîndească astfel succese ieftine.

O flagrantă lipsă de inspirație se simte și la unele cîntece date ca lăcînd parte din folclorul nou. Cu texte improvizate, nereușite, lipite pe o melodie cu care adesea nu se potrivește, ele nu sînt reprezentative pentru creația folclorică ce se naște azi din viața nouă a satului colectivizat.

Creații populare, sub impulsul puternic al noutății își cîntă victorioasă, munca, lucrurile, noul din viața lor și a colectivității în care trăiesc. Această puternică inovație, izvorită din sursele poetice și melodice tradiționale, se încadrează în procesul milenar de continuă primire, propriu creației folclorice. Dar pe lîngă formele preluate din tradiție, apar și altele generate de conținutul nou. Chiar dacă nu au încă perfecțiunea de formă pe care o dă cîntecului ciclarea de veacuri, ele au puterea de convingere, elanul vremurilor revoluționare ne care le descriu.

Și în această direcție, ca și în celelalte genuri ale cîntecului nostru popular, arhiva Institutului de Folclor conține o comoră de material autentic de o valoare inestimabilă.

În timp ce ascultătorilor (dintre care unii nici nu cunosc adevăratul cîntec popular) li se oferă muzică populară prelucrată, adesea nu de cea mai bună calitate, aceste frumuseți sînt cunoscute doar de specialiști. Dacă în emisiunile curente nu li se acordă locul cuvenit, radioteleviziunea în colaborare cu Institutul de folclor ar putea să le facă cunoscute și publicului larg, în emisiuni complexe cu caracter educativ.

Ar fi foarte necesare și interesante emisiunile care să prezinte sistematic folclorul diferitelor regiuni cu specificul respectiv, genurile muzicii populare, instrumentele caracteristice etc. Textul explicativ ar putea fi exemplificat cu material autentic, ales dintre cele mai valoroase documente ale colecției Institutului.

În tot cazul, se impune în alcătuirea programelor de muzică populară de la posturile noastre de radio o împropășare și o alegere mai judicioasă a materialului, o mai mare grijă pentru autenticitate și, mai ales, o exigență sporită față de calitatea artistică alît a repertoriului cit și a interpretărilor.

Nu mai înlăturînd rutina, promovînd cu dragoste frumosul, eliminînd cu severitate tot ce nu are o reală valoare artistică, radioul va contribui din ce în ce mai eficient la procesul de transformare continuă a creației folclorice și, în același timp, va fi o oglîndă fidelă a dezvoltării ei.

Dan Grigorescu

E. Zottovceanu

Nicolae Stolan

PSEUDOEXTAZ

ȘI INSPIRAȚIE

AUTENTICĂ

Crearea poetică contemporană nu ascultă decât de o pretenție de teatralizare ale unor critici care discută și formulează opinii respinse de la bun început de curentul viu al vieții. Maturizarea literaturii, adică perfecționarea continuă a mijloacelor de oglindire artistică, nu e determinată de mediul social predefinit din care se inspiră artistul, ci de capacitatea de a recepta și de a surprinde noul în complexul realității socialiste. Creșterea însăși dovedește că nu cunoaște „bariere” de acest gen, capodopere putându-se urzi oriunde există o adevărată viață. Numai scriitorii amatori de publicitate și de modă umbilică de colo-colo în căutarea de subiecte „interesante”, „tari”, înflegind noaptea în căderea transformărilor sociale prin latura lor spectaculoasă. Revoluția socialistă a ridicat și dezvoltat toate regiunile geografice și toate ramurile economiei, cu ponderea specifică a fiecăreia în ansamblul fenomenelor economice-sociale. Satul, cîmpul nu au rămas undeva departe la urma orășului, a uzinel. Pulsul revoluționar a taglat miscarea uniformă a tuturor compartimentelor sociale. A vorbit de o viziune „țărănească” ori „muncitorească” în planul creației contemporane înseamnă a nu-l depăși, ca înțelegere, pe Lovinescu, pentru că poezia contemporană nu poate avea decât o singură viziune: comunistă. Terminologia veastă: „viziune țărănească”, „univers muncitoresc” care implică ierarhizarea lor este și falsă. Întrucât interesează nu dacă scrii numai despre strung, ci cum și ce scrii. A cînta munca milioaneilor de muncitori ai gliei, a înălța imnuri de bucurie noi condiții umane a țărânului și a vedea satul în concretul mișcării revoluționare nu înseamnă „viziune țărănească”, anacronică. Numai un necunosător al realității își poate închipui că tractorul ori combina ar ține de o viziune îngustă în comparație cu strungul și freza. Creșterea lui Eugen Luca, autorul articolului „Progresele și maturizarea poeziei noastre” (Viața românească nr. 12/1962) este că generalizează azi niște date vechi incompatibile cu realitatea socială actuală. E eronat deci, să se creadă că progresul poeziei ar consta în „depășirea viziunii țărănești”. Maturizarea nu se verifică după o rețetă mărginită și anchimozată în preconceptii, ci după gradul de oglindire și de cuprindere a realității. A cînta aspectele satului socialist este tot așa de matur precum este a cînta despre fabrică și șapier. Progresul se deduce nu din prășirea satului și a cîmpului, ci dintr-o trecere la un nivel superior de pătrundere în universul satului. Poezii noiști au îndovedit că universul poeziei se îmbogățește pe măsură ce explorează noi zone ale universului uman. Iar satul de azi oferă nesfârșite teme de investigație. Satul nostru socialist este o uzină a cîmpului. Poezia nu se maturizează înstrăinându-se exclusiv la oraș, cu „viziune muncitorească”, ca și cum la sale azi n-ar exista o asemenea viziune. Sînt poezii care n-au cunoscut acest sat, ca să devină poezii citadine, făcînd din evocarea satului pagini de poezie vibrantă, plină de patos. Poezii care au văzut și au trăit frământările revoluționare ale satului și care au purtat în sufletele lor gesturile sublime ale oamenilor muncii de pe ogoare n-au crăpat poezie gen Pillat ori Fundoișanu. Există o poezie matură, plină, semnificativă a satului, o poezie agilitică de substanță, condensată, de profunzime și de perspectivă. Satul contemporan a oferit poezilor tineri posibilitatea să îmbogățească patrimoniul poeziei cu o expresie nouă, cu noi dimensiuni ale sufletului. Le-a oferit un cîmp nesfîrșit de metafore și procedee poetice. Aceasta pentru că revoluția a îngropat în trecut „viziunea țărănească” asupra lumii satului, înlocuind-o cu o viziune dinamică, vie, revoluționară, pentru că satul ca și orașul se mișcă pe aceeași axă a istoriei contemporane. Un poem de amplitudine lirică, conceput pe o scară variată de emoții este cel publicat de Paul Anghel în „Lucașdru” nr. 1 din 1 Ian. 1963 intitulat Cor la Cîmpia Republicii. Este o poezie a cîmpului, lipsită de adaosul: bucolică, agresivă, pastorală ori pastel. Poetul, deși uneori lasă stridențe în fluiditatea imaginilor, naturaliste, ori expresii ale unui limbaj pseudo-firic, merge la o poezie gravă. Receptarea e proaspătă, iar metafora miroase a produs neconsumat încă. Ceea ce trebuie să i se recunoască lui Paul Anghel este dimensiunea și optica neobișnuită de a vedea aceste transformări, faptul că reușește să așeze cîmpul într-o panoramă dinamică și sub un orizont variat. El lespădă din poezia satului contemporan ustensiile demodate, clișeele învechite și necorespunzătoare, fără a cădea în poezie abstractă, rece, uscată. Poemul lui Paul Anghel e paletic, lucrat cu un simț al monumentalității și într-o gradăție progresivă a imaginilor. Paul Anghel oferă literaturii inspirată din viața satului o operă poetică originală, bogată în conținut și într-o expresie nouă, inspirată din acest „pătrat de aur” al României, din cîmpul, ca o viziune între orașe și fabrici, „lăditat vertical”, înălțat ca și omul, pentru a nu mai însemna glod, secetă, urd. E un elogiu adus muncii agricole, elogiu cîmpului ca scenă a mișcărilor revoluționare. Rezistența interioară a poemului e compusă din această trăire entuziastă, din pasiunea de a comunica și de a cuprinde în adîncime lumea satului, nu de a se mulțumi cu cîteva metafore fade, lustruite în exterior ca niște bijuterii false care ademenească unori pe unii poeți tineri.

„E o frumusețe nouă pe care poezia l-o descoperă cîmpului dezgolit, uscat și sărăcit în toamnă... / Tu ești dragă apă, poacă, oțet, / Miazul țara s-o făcui căteniu și dulce: / Pînă departe, / Pînă unde-nilnăsești cerul, / Cam te-ai înălțat pe tine, / Pînă acolo te-ai făcui căteniu și sărăcit”. Traducție în pastel a lumii tonică, într-un curcubeu de culori. Cîmpurile stau ca o mare „plină de steaguri de-necășie / Ca niște focuri pe creste / După victoria” (Ion Bîrd, După victoria, Steaua nr. 9/1962). În locul viziunii răscolite de la 1907, pe culmea cîmpurilor și metelor ard steagurile roșii ale unor cîntărești victorii.

Impresionează în călătoria unei vene de inspirație autentică și poezia Scurt poem pentru vremea secerișului care se deosebește de poezia obișnuită a lui Petre Stoica, de notație și proză lirică ostentativă (Steaua nr. 9/1962). Ea are un izvoare liric curat și e strălucită de un fior cald de umanitate. Nu același lucru se poate spune și despre Distineața satului din același ciclu, căntînd metafore vizuale teribiliste: „În curtea gospodăriei colective / se adună cotrelele umorilor, / ele vor purta soarele / pe multe ogoare tinere”. Imagistica grațioasă pesimistă și în Pastel, într-o altădată estetică de autorie lăcizată („grăziile coboară lire nebune din cer”, „viziunea pălășeală felia spaniolilor copoi”, „Pașii...” „meag pe drumurile îndreptate / spre oginda somnului”). E prezentă arareori în poezia satului o atitudine exagerat patetică, un declamativ fără obiect care nu spune nimic în fond. „Cîmpuri, în voi ceva pentru todeauna o murit / Și-un uli trup v-a fost dat să luați / fără cicatricele vechi, fără urmele timpului, / Cîmpuri frumoase și tinere ca respirația primelor vecuri... / Acum peste voi pară trece briza marină / Și-aurul se-umple de zvonul adînc, / De coacerea spicelor, / De mari germinări / De harul tulnimilor galbene care se-afină”. Această benedictie a poeziei este de-a surdă, nu se corelează cu unele idei poetice valoroase, rămîne într-o atmosferă cenușie, căldicică. „Uneori vă asemănați cu o legendă corabie / Din Colhida venind, / Aurul vostru l-a dădună mulțimile / Și după vîdnicie-l împart, / Legănați-vă sub constelația anilor, / Plutind spre belșug!” (A. Gurghianu, Cîmpuri, Steaua nr. 8/1962).

În Împlinire în dansul soarelui de Radu Cîrncei (Scrieri bîndărean nr. 5 /1962) asistăm la o mișcare poetică în gol, la o frenezie încropită, căci nu se înțelege ce vrea să spună poetul. E o filozofare ușoră despre noaptea, dimineață, amiază și seară. Mișcările sînt raportate la niște realități plate: „Amiezile în sînt, doagă-n dans / cu Felele Morgane-n pragul zării, / cînd ciocirile în jocuri verticale / învoia de la noi sușu-nal / ca o lumină ce inun-dă cerul”. La capitolul serie, meditația poezului e sumbră, veagă, invocînd o falsă oboseală: „Serile-mi sînt ca o apă domoală / prin care trec cu mulțimile mele — / Sîntem oboșii de viașii și de razele soarelui / și noaptea va fi odihnitore ca munca”.

Altă poezie, Primăvara întregă de Andrei A. Lillin, e prea declamativă, poetul încardînd strunele pentru melodi pe care știute, „pentru acordurile patetice ale primăverii lupțind”, gîndindu-se „la arpele omului / în necumafă lor creștere”, pornind meditația de la „48, de la miază vîltoari ai vremii noastre”. Apoi poetul amintește de pagina de hîrtie pe care o delinște ca pe o „albă pînză de corabie”, „de vastă, nepieritoare memorie a istoriei”, „de vocile pămîntului desăvîrșit”, de ore luxuri și maree, dar prea puțin descriptivă primăvară vibrantă. Apoi se cîntă „gongorurile, sevele cîmpului etc., chiar și scîrbi în unele poezii”.

Aceste divagații se simt ca niște strune dezacordate care încearcă nepotincios să improvizare și să ticlușcă după ureche versuri șioape și imagini fade, străine adevăratei poezii a vieții satului contemporan.

Asemenea croieli artificiale de poezie rămîn fără o finalitate pozitivă, cum remarcă în articolul său Corneliu Reșman, pentru că imaginea artistică este sărăcă, inexpresivă și scoroșită, neconcludentă pentru realitatea la care se referă. Poezia își află adevărată finalitate numai la starea proaspătă de vîntură frumusețe ai vieții, nu în călătiri sterile cu pretenții de notație, în imagistica bombastică, confundată și delinștă de unii critici cu lirica de notație, dar pe care bunul gust al cititorului nostru o așează în afara poeziei autentice.

Marin Bucur

TREPTELE EXIGENȚEI

(pe marginea unor lucrări din „Îndrumătorul cultural”)

Exigența creatorilor de frumos, spiritul critic specializat și gustul estetic al unor mase largi de oameni ai muncii sînt factori care cenzurează, în numele cerințelor epocii noastre, orice contraface în materie de artă, orice produs literar de calitate îndoielnică, confecționat la temperatura scăzută a mediocrității artistice.

Satul socialist este, desigur, un receptor sensibil al valurilor autentice, intempestive pe o serioasă tradiție creatoare. Cum răspunde a rețetă de „îndrumător cultural” a acestei exigențe tradiționale însoțită asidui de un vast proces de educație estetică a oamenilor muncii? La o sumară văsoare a ultimelor numeroase se poate constata că sectoralele reprezentate cu oarecare consecvență sînt cel poetic și cel dramatic, la care se adăugă publicarea din cînd în cînd a unor texte destinate brigăzilor artistice de la sat. Îmbucurător este faptul că revista inserată în paginile ei și creații lirice izbutite, datorate unor poeți cunoscuți: „La statula lui Lenin” de Ilie Constantin (nr. 11/1962) este o meditație lirică valoroasă. „Imagina statică a sculpturii capătă, în viziunea poetului, nădăduri dinamice prin comunicarea intimă dintre timp („Din adîncuri, spre chipul lui și tîmblu Necoteniță primăvara sînt”) și inima marelui Lenin (și parcă — auzi cum bate deșezul / O cavalcadă-n ritm neîntrerupt / Inima lui spre oameni, în afară”). Simbolul releed patosului dăruirii specifice luptătorului revoluționar. Acest sentiment al dăruirii neîntrerupte constituie coordonata definitorie a constructorului socia-

lismului, prin care „veacul a trecut sonor” (Al. Andrișoiu: „Cu fruntea sus”).

Poeziile sînt asemănătoare printr-un freazăd comun al gîndirii, printr-o autentică vibrație reflexivă. Dar, în același număr, apar pe prima următoare, altele două poezii nedumerose cititorul asupra criteriului care le-a dat girul publicării. Poezia „Marele octombrie al lumii” de Mihai Cosma este împregnată de un declarativism sonor, grandilocvent. Versurilor nu le putem tăgădăui o oarecare îndemelnare prozodică. Autorul însă mimează facili ampla respirație poematice și așează, în versuri, adevărați curente, prețioase dar prea generale.

Cuminiși, corect ritmată și rimată sînt și versurile lui Nicolae Băsta („Cîntec”). Un spirit critic labil, unori excesiv de îngăduitor este lesne îngenușiat de poezii care nu spun nimic și sonorizează la nesfîrșit pe poetul „realizează” de fapt o descriere minoră, nativă. O poezie de George Dan (nr. 12/1962) vrea să fie un portret generic al țării. Descrierea poetică așază de cunoscutul cititor al compoziției, faptă brăzdată de „riuri, lacuri, munți” cu o „albatră luminată” — Marea Neagră, iar pe cap „cununii de cozi... Carpăți cărunși” (!). Personalitatea este nativă prin simplismul analogiilor. Un cîntec dăruit Republicii este și „Schele nevăzute” de Radu Bouraeanu (12/1962). Emoția reușită poeziei vechiului oraș în pădurea de schele de azi este autentică. Poetul urcă înfiorat treptele noului

oraș în care „Se ridică din forme, din linii un tumult, / De parca le vibrase poporul-nreg cu glasul”. Într-o manieră factice, surprinzătoare de superficiale față de alte valoroase creații ale poezului, versuri saltărețe ca „Rine-mi plac Mamaia, Eforia, / Pîncu-mi și la noi, gospodăria” sau „Să-mădăim temeinic tehnica, fierarii, / Că ne trebuie și-a noi vitori” (Cicerone Theodorescu, „Tehnica, fierarii” — nr. 12/1962) sînt goale de orice vibrație lirică. Unele din creațiile amatorilor („Lumină” de B. Constantin — activist cultural — nr. 11/1962) sau piese folclorice culese de la creatorii populari vestejesc prin prozopetea lor al călătuirile usoră, jucăușe care se mai publică în paginile revistei. Frumuseța unor versuri ca „Trandafir de gard umbrit, / Îngădă-mău înverzit / Găsiu dorul împlinit, / Dorul meu și-al mîndrei mele / C-am scăpat de chin și jale” — este un criteriu estetic care obligă.

Ar fi de dori o apariție mai consecventă a rubricii „Din creația amatorilor”, alcătuită în spiritul celorlalte existente în multe din revistele noastre. Fenomenul creației artistice populare cunoaște azi o amplă dezvoltare, în forme tradiționale sau noi. Programul brigăzilor artistice de agitație, de exemplu, este o asemenea formă năud, în care spiritul creator al țărânilor colectivității se manifestă cu o vigore deosebită. Revista reflectă încă insuficient fenomenul viu al artei noastre amatoare și dacă din cînd în cînd sînt publicate, în aranjamente mai mult sau mai puțin izbutite, fragmente din programele unor brigăzi — cri-

C. Brănescu

I. D. Bălan

UN SUCCES AL ISTORIEI LITERARE

Cineva a spus, pe bună dreptate, că „o viață bine scrisă e aproape la fel de rară ca și o viață bine întreținută”. Se sublinia, firește, prin aceasta, caracterul obiectiv dificil al speciei și se sugera, implicit, necesitatea unor calități diverse pentru autorul unei astfel de lucrări, care trebuie să fie în același timp și un om de știință serios și un literat dotat cu un ascuțit spirit critic.

Din nefericire, istoriografia noastră literară nu se poate lăuda cu multe „vieți de scriitori” bine scrise. De la monumentalele lucrări ale academicienilor G. Călinescu, consacrate una vieții lui Eminescu (1832) și alta celeia a lui Creangă (1838), de la „Viața lui Caragiale” de Șerban Cioculescu (1940) — umbrite și ele de anumite note străine de o viziune științifică — sînt rare cazurile care mai pot fi citate ca exemple pozitive. Menționăm lucrarea serioasă a lui Al. Piru, „Viața lui Ibrăileanu”, 1948, care socotim că ar merita să fie reimpărită, pentru rețetele ei calitative. S-au scris, fără îndoială, multe „vieți de scriitori”, nepuținându-se însă depăși un elementar nivel științific și artistic. Multe din ele au rămas o simplă maculatură stropoasă, în care s-au îngredmădit anapoda schițe ale arborelui genealogic — priile de exaltări naționaliste —, certificate de naștere și de deces, acte școlare, de căsătorie și de boceș și lungi citate din opere, înădiate cap la cap prin citate fraze lirice, fără nici un nivel teoretic. Dintre cele consacrate bardului de la Măreștii, o excepție meritorie o constituie „Viața lui Alexandru” de Elena Rădulescu Pogoneanu (1940). După Elibereasa patriei, o activitate parțial laudabilă a avut Editura Tineretului prin colecția „Oamenii de seamă”, unde au văzut lumina tiparului cîteva lucrări meritorii, dedicate vieții unor scriitori aparținînd literaturii romine sau celor universale. Cităm lucrările: Acad. Tudor Vianu, „Fr. Schiller”; Dan Grigorescu, „Shelley”; T. Șpanu, „Grigore Manolescu”; Ovidiu Drimba, „Ovidiu”; C. Măciucă, „Dimitrie Cantemir”.

Deși valoroase, bine scrise și solid informate, aceste opere rămîn, totuși, ceea ce autorii lor au și vrut să fie: biografii mai mult sau mai puțin romănate, cum cere și profilul colecției.

Cu lucrarea lui G. C. Nicolescu „Viața lui Vasile Alecsandri”, specie atît de dificilă a istoriei literare, biografică, cunoaște un real progres. Din capul locului autorul a știut ce vrea, avîndu-și editurii într-o scurtă notă introductivă: „Am urmărit să ofer nu o biografie romănată și nici o biografie științifică a lui Vasile Alecsandri”. Asta înseamnă, după judicioasă opinie a autorului, că era necesară: „reconstituirea cit mai completă a formației și per-

sonalității lui (Alecsandri), așa cum s-a fost el cu adevărat în cadrul frământărilor sociale ale epocii pe care le străbate — ca rădăcină și ca explicație a creației sale literare”.

Călăuzit de o asemenea concepție, aprijindu-se pe o temeinică și multilaterală informație, folosită cu spirit critic selectiv, G. C. Nicolescu urmărește viața lui Alecsandri în strînsă legătură cu determinările ei istorice, politice și sociale, demonstrînd convingător că împlinirea personalității complexe a poezului s-a realizat într-o relație intimă cu cele mai de seamă evenimente ale istoriei noastre din vascu al XIX-lea: Revoluția de la 1848, Unirea Țărilor Romine și reformele care i-au urmat, Războiul de Independență.

E bine demonstrat felul cum acesse evenimente au contribuit la formarea personalității lui Alecsandri, dar și procesul invers, adică modul cum Alecsandri a participat în desfășurarea lor. De fapt, capitolele cele mai solide sînt tocmai acesee care mai puțin pe Alecsandri în stări ipotazice: „în vîltoarea revo-

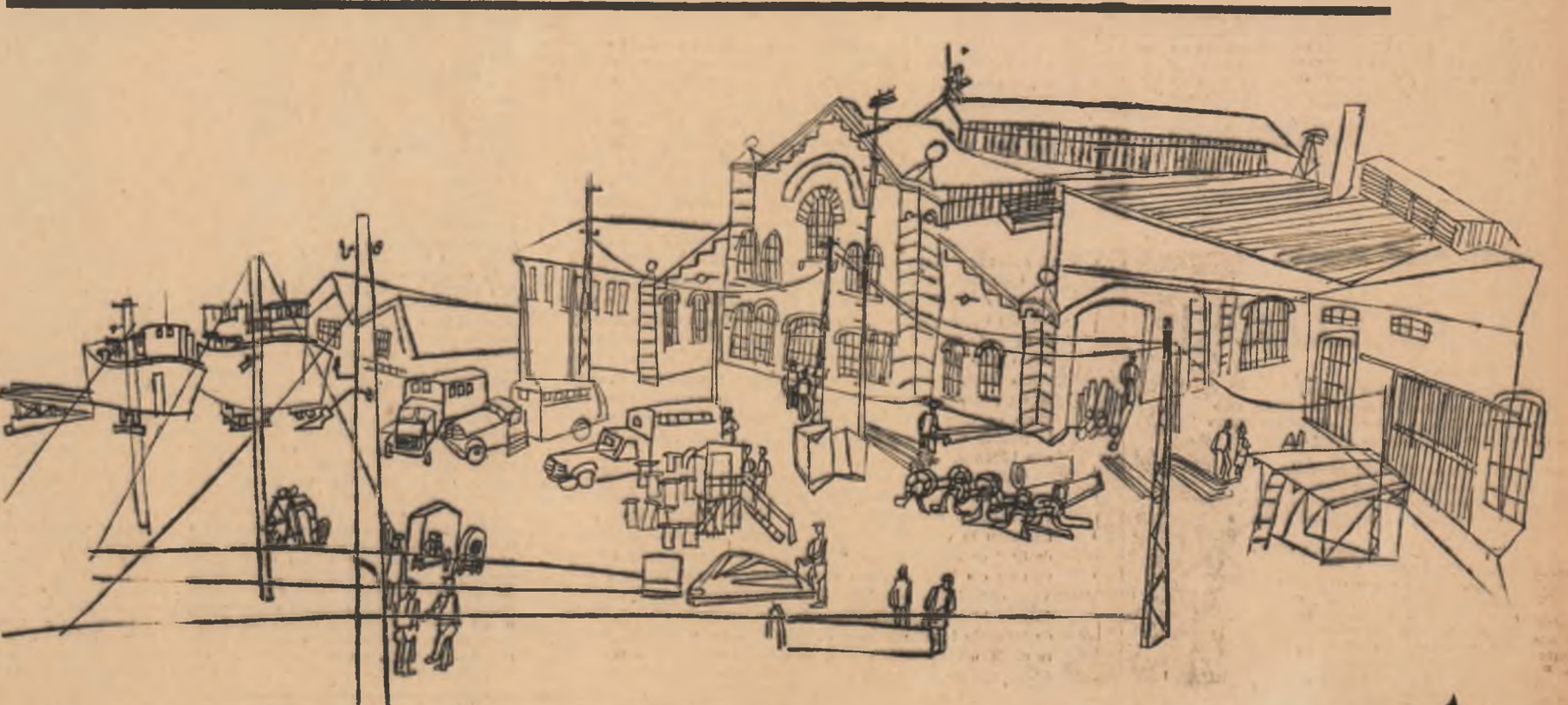
luției și pribeg peste mări și țări” și „Lupta pentru Unire și pentru consolidarea ei”. Un merit al lucrării lui G. C. Nicolescu, care face din ea și o operă de artă, nu numai de știință, rezidă în capacitatea autorului de a înfățișa evenimentele și personajele dezvoltîndu-se progresiv în constința lui Alecsandri și în același timp cu el. Astfel, personalitățile culturale și politice ale vremii nu sînt judecate a priori, din perspectiva a ceea ce autorul biografiei știe despre ele, ci într-un proces organic de evoluție, așa cum i-au apărut lui Alecsandri. Așa-i cunoaștem pe N. Bălcescu, Kogălniceanu, pe Alecu Russo, pe Alexandru Ioan Cuza, Costache Negruzzi și mulți alții. Asta nu înseamnă însă că autorul nu apreciază critic, din unghiul filozofiei noastre, problemele, ci doar că el reușește să le prezinte cu o mare autenticitate. Chiar acolo unde-i lipsește documentele, G. C. Nicolescu evită să facă supoziții, în general convingătoare, bazele pe deducții și relații interpretate dialectic. Totuși, ne declarăm de acord cu observația lui Teodor Virgolic din *Cașala Iluzară*, care remarcă prea marea abundență a ipotazelor. „Se prea poate, însă, că observația acesă să nu fie generată atît de problema de fond, cit de anumite formulări stilistice, de felul lui e posibil, se pare că etc.”

G. C. Nicolescu ne-a dat o viață exemplară a lui V. Alecsandri ca model de patriotizm, de abnegație pentru dezvoltarea culturală și proapătirea socială a poporului său, fără a ignora laturile ei „mici” și contradicțiile care au umbrit-o uneori.

E adevărat că, chiar în explicarea sau combaterii lor, se simte marea pasiune a autorului pentru eroul său, dar asta nu estompează cu nimic ascuțitul critic, nu afectează poziția științifică a interpretării.

G. C. Nicolescu n-a îngredmădit detaliul particular, anecdotic, dar nici nu l-a ocilit acolo unde se făceau necesare pentru a da culoare și autenticitate biografiei. Cum era și firesc pentru o operă de istorie literară marxistă, lucrarea lui G. C. Nicolescu se impune și prin caracterul ei polemic, prin puterea cu care diserne, din pudzeria de interpretări tendențioase, adevărul, interpretîndu-l în mod științific. Astfel, sîntem nu numai în fața unei vieți obiectiv înfățișată, ci și în fața unui tablou realist al epocii, din care descriem mișcările militante pentru inale ideshuri politice, culturale și sociale, activitatea vie a presei progresiste, afirmarea literaturii și a teatrului național, lupta împotriva cosmopolitismului, într-o perioadă de mari avinturi patriotice, spiritul revoluționar al maselor hotărîte să răstoarne anacronica orinduire feudală. Intim familiarizat cu epoca, prin documentele cele mai variate, G. C. Nicolescu revine în paginile vastelor sale biografii atmosfera et atit de specifică, spiritul aceluși luminos pagopătic care ajunge să trăsăcă așemenei unui personaj bine individualizat, multe din trăsăturile sale înglobîndu-se structural în personalitatea lui Alecsandri. În acesă atmosferă se conturează viața particulară a lui Vasile Alecsandri, a aceluși om simplu, modest — deși favorizat de soartă — „discret, plin de tact, de o sinceră amabilitate cu toată lumea, dar mai cu seamă cu cei mai tineri și cu cei cu o situație mai prejos decît a sa”, se împlinește imaginea poezului, a prozatorului și a dramaturgului, se afirmă marale patriot și om de acțiune. Contribuie la acesă și construcția temeinic gîndită a cărții, în care materialul e distribuit judicious în capitole organice încheiate, completîndu-se firesc unul pe altul: Copilăria și anul de învățătură, Primele deschideri de drumuri, primele lupte, Iubirea, urmate de cele două citate mai înainte ca fiind cele mai solide, căoră li se adăugă La Mircișii, Apusul vieții, Profili peste ani.

Socotim „Viața lui Vasile Alecsandri” un succes al istoriei noastre literare pe care-l datorăm unui specialist serios, care a știut să respecte cerințele acestei specii dificile, care e biografie, evitînd ceea ce pu-tea deveni hibrid și romănos.

Desen de PAUL VAGU

Camille Deleclos: „A travers la Roumanie nouvelle“

Dr. Camille Deleclos e reporter, belgian de origine, si a scris, in atentia oamenilor de afaceri din Benelux, cartea de reportaje „A travers la Roumanie nouvelle, tipărită spre sfârșitul anului trecut la Anvers, în „Editions Lloyd Anversois“. Ziarist legat de comeri, om al calculelor economice al cifrelor severe, și-a transpus impresiile sale de călătorie în țara noastră, în tablouri cu date statistice în ceea ce privește situația industriei noastre moderne, a producțiilor uzinelor, etc. Imaginea satului colectivizat, a gospodăriilor de stat, o ilustrază de asemenea, prin cifre de sume față de agricultura mecanizată și de producție, prin „benefices, salaires et primes“, prin calcule comparative cu vechea situație a satului românesc, prin scheme organizatorice ale gospodăriilor colective și ale planurilor lor de muncă anuală și de perspectivă pe cinci sau șapte ani. Cifrele chinute și confruntate cu realitățile din orașele și satele vizitate, precum și cu unele situații din occident, ziaristul le organizează și le expune metodic, în tablouri precise, pe domenii multiple — de industrie, agricultură, construcții, turism etc. —, referențialele sale le dă pe baza acestor statistici și documentări, și asemenea titluri fundate pe calcule implică de fapt întemeiate concluzii la care autorul a ajuns: „Un immense combat polygraphique (Casa Științei, n.n.); „Un complexe petro-chimique le plus moderne d'Europe (Onesti, Borzești, n.n.); „Bibliothèques dans une usine (la uzina „23 August“, n.n.); „Chicane, entreprise unique au monde — etc., etc. În mod clar, Dr. Camille Deleclos nu e un literat liric, un „bogzian“ din țara noastră socialistă. E un om de comerț al Beneluxului, dovadă grul dat în prefața cărții de reportaje de Dr. Maurice

SATUL ROMÂNESC ÎN CARTEA STRĂINĂ

Breuser, ministru belgian al Comerțului exterior și al Afacerilor Externe, care conferință obiectivitatea analizelor și valoarea tabloului documentar prezentat („L'es-t-ce a un verter objectif. Et son ouvrage documentaire tite surtout sa valeur de bibliou clai qu'il breuse d'une économie loarnne, raisonnement vers l'industrialisation“). În drumurile sale de la satele și construcțiile vizitate, la restaurant și hotel, Dr. Deleclos și-a însemnat, cteodată, parțile dintr-o documentație și cifre, prin observații laconice despre aleile și parcurile cu „panselle multicolore“ și cu nenumărate „boschete de transdrini“. Satul românesc, în sinea cărții ale călătorilor străini din deceniile din urma, era, în cel mai bun caz, apreciat ca „pitoresc“ și ca „foarte deosebit de satele occidentale care tind spre un aspect modern“. Dr. Deleclos, deși om de afaceri, e și dînsul receptiv la pitoresc (priveliști, costume naționale, etc) dar atenția principală o dedică surprizele sociale pe care le oferă imaginea satului nostru, avînd profesionalismul satisfacției de a folosi și aici, din plin, nenumărate tablouri de cifre comparative. În finalul unei discuții pe care o are cu președintele colectivității din Hărman, de lângă orașul ardelean Sf. Gheorghe, Dr. Deleclos compară instalațiile din sectorul zootehnic de aici, cu cele mai frumoase și moderne din „fermele model“ belgiene (să adăugăm la comentariul ziaristului belgian ca gospodăria din Hărman e situată într-o zonă naturală mai puțin generoasă și că sute de colectivi din cîmpie depășesc cu mult producțiile notate de dînsul). În urma datelor obținute asupra agriculturii noastre raționalizate, Dr.

Deleclos mediează asupra necesității raționalizării agriculturii din țara sa, măchănată în interior de o crădă concurentă. În același sat, Hărman, — o gospodărie de stat pe care o consideră „veritabile usine agricole“... „Am pășăit România cu imaginea bogățiilor și frumoșelilor sale. Am luat de asemenea cu noi impresia unui popor activ, harnic și îndrăzneț“ — spune Deleclos, omul care și-a transpus vizita în cifre și judecări realităților noastre nu ca poet, ci pe planul prozei relațiilor comerciale „care nu pot fi decît profitabile“, cum își încheie autorul, cu înțelesul său profesional, unul din capitolele cărții.

ultima vreme numeroase. Acest fapt dovedește bogăția de substanță a creației noastre populare și valoarea documentelor folclorice românești, din punctul de vedere al bunei păstrări a structurii lor și din acela al semnificației lor etnologice. O dovadă a calității documentare, foarte adesea excepționale, pe care o prezintă folclorul românesc, ne-o aduce, de exemplu, importanța lucrării de mitologie comparată a profesorului italian Francesco de Martino, dedicată bugetului ritual în antichitate, — apărută în colecția științifică a editurii Einaudi din Torino — amplu studiu care s-a bucurat de răsunet deosebit în cadrul cercetărilor etnologice universale. Materialele folclorice românești îndeplinesc în această erudită cercetare — plină de concluzii științifice noi, în ce privește tema pe care o tratează și sensul critic al ritului examinat — o funcție de prim plan.

Trebuie să reținem îndată că un epitoloch — ca documentare folclorică în vederea reconstituirii întregului organism al ritului antic, deosebit de interesant în perspectiva istoriei culturii antice și primitive — este constituit, în lucrarea lui de Martino, de prezentarea unui complex folcloric din țara noastră, bazat pe un prestigiu material înedit pus la dispoziția cunoscătorilor cercetător italian de către Institutul de folclor din București. Capitolul este intitulat „I funerali di Lazzaro Bolla“ (pag. 164-185), înmormîntarea lui Lazzar Bolla, cioban din Cerșor (Hunedoara). Reținea acestei părți a studiului este sublimată de înșăși încadrarea ei tematică, ca verigă între cercetarea „Bocetului funebriu folcloric euro-mediteranean“ (pag. 111-164) și „Bocetul funebriu antic“ propriu-zis (pag. 195-236). Dacă n-ar fi existat complexul folcloric identificat în Țara Hațegului, în desfășurarea lui integrală, de către Institutul de folclor din București, o tratare completă a temei care stă la baza studiului făcut de Francesco de Martino, nu ar fi fost cu putință. Inșuși profesorul italian menționează, în introducerea, acest lucru și aduce elogiul orientării științifice a noii școli folclorice românești.

Francesco de Martino: „Lamento funebre antico“

Cercetările străine în care folclorul românesc este folosit pe scară largă — fie în sinteze critice privind problemele de bază ale folclorului, fie într-un alt cadru mai restrîns — au devenit în

Pentru a putea avea prezent, pe dimensiunile sale principale, fenomenul ritual antic pe care îl studiază, de Martino n-a putut descoperi în folclorul european actual decît două structuri morfologice care păstrează în mod evident tiparul antic în forma lui cea mai completă: prima, cea românească din Cerșor; a doua, în provincia Lucania din Italia de sud. Profesorul italian surprinde în complexul folcloric românesc — privindu-l prin comparație cu cel din Lucania — o disocierie mai mare a esențelor poetico-literare, de cele propriu-zis rituale, fără ca acestea din urmă să-și pierdă din calitatea lor istorico-morfologică. Discriminarea „valorică“ dintre aspectul ritual al bocetului funebriu și aspectul lui literar-poetic constituie unul din punctele cele mai importante ale studiului lui de Martino. Această discriminare este bazată pe materiale privind bocetul din Țara Oașului.

Interviul „Luceafărului“

cu

MIGUEL

ANGEL

ASTURIAS

despre satul românesc

Căpota în două zinduri al țării noastre, scriitorul guatemalez Miguel Angel Asturias, personalitatea prestigioasă a literaturii latino-americane contemporane, și-a înscris — printre altele obiective ale vizitei sale — și satul românesc, cîntăret al universului rustic, al pămîntului și roadelor sale (printre cărțile care l-au adus, odată cu gloria și exitul, se numără și trilogia inspirată din viața muncitorilor de pe plantațiile de bonane — „Viento fuerte“, „Vin pulemico, Los ojos de los enterrados“ — Căminul celor încrezuți, El Papa Verde — Misterul verde), M. A. Asturias a manifestat un viu interes față de satul nostru colectivizat, de priveliștile și istoria sa.

Un interesant coloviu pe această temă ne-a fost oferit de M. A. Asturias, înaintea plecării sale din România. — Care a fost prima dvs. înțînă cu satul românesc? — La Muzeul Satului. Apoi, la Brașov, unde am luat contact cu baza tehnică a agriculturii dv. vizitînd uzina de tractor. M-am întrebat și aici, ca și în alte locuri pe care le-am vizitat: „Cum a putut România, care, după părerea economiștilor, era condamnată să nu treacă de agricultura primitivă să construiască atât de mult?“

— Și răspunsul? — Răspunsul e simplu: Totul se datoră economiei socialiste planificate. — După cite știu, atî străbunții și cîmpia Dobrogei... Ce impresii vi s-au conturat, în urma acestor călătorii? — Părăsind țărmul Mării Negre, am înțeles înesiguranța lanurii de porumb. O privelește care mi-a amintit cîmpia Guatemalei, unde porumbul se cultivă pe mari suprafețe. Populația din care decînd — în multe țări — credea căbier că omul se naște din porumb! Am străbătut câteva sate, înțînîndu-mă construcții noi, înconjurate de grădini, stâlpii de masini și fructifere al. peste tot, simbolul țărănilor, în cărușele lor trase de cai. Apoi, ne-am înțînă cu podgoriile, cu celebrele culturi viticole dobrogeane, izvoare de vinuri fără rival. Am remarcat, cu acest prilej, metodele moderne de cultivare: bucurii bălăst, dezgădări, sint amuși, pentru a face loc celorlalti. conștient ultimelor exigențe ale tehnicii.

— Unde ați poposit? — La gospodăria colectivă „Mihail Kogălniceanu“, a cărei istorie prezintă deosebită interesantă. Am înținat mult și am întâlnit cu a toate prieteni. — Ce faptă v-a rănit în mod deosebit atenția, vizitînd această gospodărie? — Se înțînă, în satele dv., o veritabilă „industrie“ a construcțiilor. În comuna „Mihail Kogălniceanu“ există peste 200 de case noi și se construiește mereu. Am înținat, la întîmplare, într-o casă nouă. Ne-a deschis o tînără în vîrstă, cu părul strîns în basma ca toate femeile din acest țănt. Locușia avea trei camere mari, împodobite frumos, cu țesături și covorașe. Proprietarul, Leonida Gulea, mi-a spus că duce, astăzi, o viață îmbogățită. Fieca sa e student la Școala matematică, iar bălăstul, student la filologie. Colectivul Gulea mi-a arătat și biblioteca sa: opere de Lenin, Voltaire, A. France, Barbuse, Tolstol, în frumoase ediții românești.

— Ce ne mai puteți împărtăși, din impresiile dv. cu privire la România? — Cele văzute de mine în România constituie o excepțională lecție vie pe care o poate da un popor. Cu această lecție imi încep, de altfel, cartea pe care am scris-o despre România de azi — Versul de susle de ieri („Grădina de aur“). — Și, înăz înțînă, cele văzute au solicitat nu numai pe prozatorul care scrie, ci și pe subitlul poet din „Mesagiile indiene“... Presupunerea noastră era întemeiată. Mărturie stă acest frumos sonet despre România, pe care Miguel Angel Asturias ni l-a încredințat. D. N.

Miguel Angel Asturias

CU CE CULORI

Cu ce culori, pe ce cristal de ape, să-ți prindă lăptura, Romînie și din toate, care amesc de viață și vis să-l lau, tulburătoare să te arăți, și nouă, fără ca să-mi scapă

frumosu-ți păr, ce despletit în soare de păsările Dellei, coboară încel, ca pe scări de argint lumina, spre Matea Neagră-aproape ștergînd sub al tăcerea lichidă, cînd tresare

în mine chipul tău din primăvară, cînd lam cunoscut sub trandafiri arzînd și apoi cel din vară, copac de umbră nouă

cu riuri reci în miinile-omîndouă și cel de azi, din toamnă, grațios crin de lumină-n aerul frumos?

Traducerea de DARIE NOVĂCEANU

„GRUPUL 47“

Anul 1947 are, retrospectiv, o dublă semnificație pentru unele tendințe actuale ale literaturii tînere din Republica Federală Germană. Pe de o parte este anul succesului și morții lui Wolfgang Borchert. Opera lui Borchert se reduce la cîteva poeme în proză și la piesa „Afară, în fața porții“. Este opera unui tînăr care se stînge la 25 de ani, după 6 ani de batalion disciplinar, jăgăr de concentrare și spital, operă zguduitoare prin accente de disperare, revoltă și neputință, într-un univers ce distruge fizic și psihic pe „cel din afară“, cel din interior din război, care bate zărnice la aștile filistinismului criminal. Figura lui Borchert domină literatura vest-germană post-belică în ce are ea mai progresist și mai militant.

„Grupul 47“ s-a format în Germania în 1947 și astăzi este o grupare literară care ocupă o poziție proeminentă în viața literară vest-germană, fiind alcătuită aproape exclusiv din scriitorii tînari, care au debutat după război. Dincolo de anti-programatismul estetic și politic alifat cu oarecare ostentație, putem distinge, totuși, anumite coordonate comune, anumite reacții comune în contextul social dat. Deși stilul și metodele variază, deși inconsecvențele abundă, iar influențele nocive ale filozofilor retrograde se fac resimțite nu o dată, „grupul 47“ dispune totuși, în linii mari, de o anumite conștiință politică de stînga, care se manifestă, în primul rînd, prin dezgustul mai larg față de „era Adenauer“. De aliminteri, trebuie spus că acest opoziționism a rămas, pe plan politic, doar în faza sa de negare pasivă, fără să se efectueze saltul calitativ spre activitatea militantă, conștientă, organizată.

Pentru tînărul din „grupul 47“, spre deosebire de literații conformiști sau reacționari ai Bonului, premiza decisivă a manifestărilor culturale este conștiința mereu vie a trecutului apropiat, dorința de a soluționa așa-numita „problemă a răspunderii colective“ față de evenimentele care au dus la ultimul război mondial. Atenția „grupului 47“ se îndreaptă, mai ales, spre acea masă de indivizi care din lașitate, indiferență, egoism, lăcomie personală au permis, facilitat sau încurajat nazismul. Paralel cu această permanentă scormonire a realităților incomode ce se ascund sub „prosperitatea de vitrină“ a Bonului, acești tînari scriitori germani (care prezintă mai puțin analogii cu „tînării furioși“ ai Angliei) resimt, cu o sensibilitate deosebit de acută și inteligentă, suita de periculoase analogii între stările de fapt și de spirit din Germania bonnistă și cele din Germania pre-hitleristă.

Hans Werner Richter (născut în 1908), creatorul și animatorul grupului, scriitor cu activitate anti-nazistă, după ce încearcă să fuzioneze în 1946 și 1947 revista „Der Ruf“ (organ antifascist, militînd nebulos pentru „o Europă socialistă și unită“, interzis de cenzura militară americană pentru „critică inadmisibilă la adresa autorităților de ocupație“) începe să adune în jurul lui tînerele talente. Grupul care se întrunea, la început, de două ori, apoi o dată pe an, pe timp de cîteva zile, a crescut de la 17 pînă la 100-130 membri și invitați, iar lista numelor de membri este remarcabilă: poezii G. Eich, H. M. Enzberger, P. Celan, I. Bachmann, prozatori H. Boll, G. Grass, U. Johnson, M. Walser, W. Jens, I. Aichinger etc. (Hans Werner Richter însuși este un cunoscut scriitor, apreciat mai ales pentru romanul său „Cel bătuț“, care e adesea comparat, tematic și artistic, cu romanele lui E. M. Remarque).

Întrînririle grupului — prilej de discuții aprinse, urmate de premii ce se acordă după anumite reguli „severe și non-conformiste“ — s-au transformat într-un soi de „întreceri ale meștrilor cîntăreți“ — fără a deveni dezbateri mai largi de idei pentru definirea unui teren comun politic sau estetic. Există totuși, și inițiative politice. Ele aparțin nu grupului ca tot, ci unor dintre membrii săi, rămîinînd totuși semnificative. Astfel, „cercul de la Grunwald“, organizat la un moment dat de Richter, se vicia „pom-pier al democrației“ și își propunea „să prevină o aventură fascistă și sovînetă“, acei care se ridică împotriva publicității membrilor naziste și includerii foștilor SS în Bundeswehr, — trezînd astfel opoziția violentă a elementelor de dreapta. Mai tîrziu, în 1958, tot Richter creează și conduce un „comitet contra înarmării atomice“. În 1961, Enzberger, G. Grass, M. Walser și H. W. Richter publică volumul „Alternativa“, o intervenție în campania electorală a anului, intervenție intenționată mai mult ca un pamflet anti-Adenauerist decît ca un sprijin necondiționat pentru social-democrații. Cea mai recentă luare de atitudine este un protest virulent împotriva încălcării libertății presei și în favoarea revistei „Der Spiegel“.

Orientarea democratică și umanistă a membrilor grupului reiese și din influența exercitată asupra tinerilor scriitori de opera unor scriitori mai vîrstnici, bine cunoscuți pentru atitudinea lor ferm anti-fascistă și demascatoare: Kurt Tucholsky, Zuckmeyer, K. Kirst, G. Weisenborn.

Fiește, prozatorul numărul unu al grupului continuă să rămîină Heinrich Boll, bine cunoscut cititorului român, scriitor umanist și progresist, recent propus și pentru premiul Nobel. Alături de el se afirmă tot mai mult, atît în Germania, cît și dincolo de hotarele ei, tînărul romancier Gunther Grass, născut în 1927. Principala sa operă este romanul „Die Blechtrommel“ (Toba de tînăchea) — un roman în care Grass se dovedește un scriitor complex, deși poate prolix, cu predilecție pentru colosal și disproporționat. Romanul urmărește evoluția spre nazism și descompunerea finală a unui grup de personaje, din care principalul este băcanul Matzerath. Povestitorul — personajul central care năvălește acțiunea — este un infirm, un pitic de 80 de centimetri, fiul lui Matzerath, Oskar, a cărui inteligență este însă complet dezvoltată. Avem de a face, practic, cu o oglindă deformată a unei realități deformate. Oskar își începe povestirea ascuns sub masa la care părinții săi joacă cărți. Creșterea și evoluția nazismului sînt văzute printr-o acumulare de detalii goticești, elemente politice, erotice, prin care străbate un simbolism complicat și nu odată greoi, plin de contrapunerii ciudate. Caracteristic este imaginea cu care se încheie romanul: corpul tatălui este descris ca piedică evitabilă pentru furnicile care prădă zahărul în pivnița băcăniei.

Cealaltă lucrare, un roman scurt, poartă titlul „Pisica și goarecele“. Este un roman satiric, scris într-un ton agresiv, foarte viu. Evoluția personajului Joachim Mahlike, de la căpetenie a liceenilor în vacanță, cu poznele lor, pînă la purtător al „Crucii de fier“ pe frontul antisovietic, și de aici la sinuciderea pe epava care era locul de joacă al copilăriei, servește pentru a dezvălui absurditatea și futilitatea jocului gloriei, a celui „eroism“ în care Mahlike crezuse. S-a vorbit, în legătură cu acest roman, de influența lui Alain-Fournier, dar Grass are o anumită detașare crudă, o incisivitate satirică ce străbate fierea pagină și care-l deosebește de autorul lui „Grandes Meaulnes“.

ȘI LITERATURA TÎNĂRĂ DIN R. F. GERMANĂ

Chiar dacă G. Grass și „grupul 47“ au evitat, în linii mari, conformismul — ca și corupția pieții culturale vest-germane — chiar dacă „modele nihiliste“ în artă ce se succed atît de rapid în R.F.G. le-au rămas străine, rămîine totuși valabilă obiecția că analiza lor vizează mai de grabă mecanismul psihologic de apariție decît rădăcinile sociale ale fenomenelor pe care le dezbate în cărțile lor. Cel puțin, pentru moment.

V. Nemoianu

Cronicar

AUGUSTO MURER

Tînăr care bea apă

De moda abstracționismului degingolează. De purtat se mai poartă, dar, ca și manșeta la pantalon, nu mai face vogă. Jocul cu linii, puncte, pete iraționale de culoare — degenerate, supra-realist, în pinze împușcate, sau măgari (măgari autentici!) plîmbindu-și coada mușai în vopsea peste albul cartonului — a încetat de a mai fi un „miracol al secolului“. Snobii, din pictură, nu se mai epatează; totuși, pentru a evita contrazicerile flagrante și de-zicerea întempestivă a pasionurilor calde încă, se conține în a-l considera „miracolos“ (adică... este un miracol, dar ceva mai mic). Procedeele care solicită domeniul psihiatric nu sînt nici ele în măsură să redea pierdută slăvirea a copiilor minune. „Găselnița“ Michaux (drogul-muză de factură modernă oferită pictorului, înăntea actului de creație, sub formă de flacon sau pilulă la orice farmacie) s-a epuizat și ea.

Criticii occidentali — cei care s-au înfruptat din businessul abstracționismului și prosta snobilor cu bani (snobii au mai întotdeauna bani) —, atît de competenți în a diagnostică și teoretiza „incomensurabilitățile“ a unui Dali, Michaux, Giacometti (vezi celebra sculptură „Femeia măcelărită“) ș.a.m.d., au devenit ceva mai circumspecti. Corabia trozește, corabia trebuie părăsită! La New York, acum cîteva săptămîni, premiul celui de a 66-a expoziții anuale de artă plastică (1000 de dolari) l-a obținut Ed Reinhard pentru tabloul „Arta abstractă 1958-1968“ — o pînă complet neagră, cu un geam bine afumat. Cîineva — cineva cu hîm simț — a îndrăznit să întrebe: pentru ce 1000 de dolari, doar treaba asta se poate face cu un simplu chibrit plîmbat pe o sticlă, — și se și face, cînd e eclipsă? Criticii au ridicat din umeri: „Cine știe, poate tocmai aici mesajul artistului a găsit forma cea mai profundă“. Sibîinice! Chestia cu „mesajul“ a fost explicată însă mult mai clar, am zice absolut clar, dacă nu ne-am teme de a precierii definitive, de directorul Institutului de arte frumoase din Chicago, John Mackson: „Am ajuns (adică eu și ajuns, n. n.) în acel stadiu în care singurii oameni capabili să înțeleagă asemenea opere sînt artiștii înșiși, sofiile, amatele lor sau medicii psihiatrici“.

FREUD, DALI ȘI ȘOCUL ELECTRIC

Luată ca ajutor de boală, mia de dolari nu mai intrîgă într-alt. În America, se știe, asistența medicală e scumpă... Dar nici miile de dolari nu se găsesc pe toate drumurile. Abstracționismul e un balamuc aglomerat. Businessul riscă falimentul. Alarmă la bursă! Cota elucubrărilor e în scădere! Snobii nu mai cum-pără, vină. Marii colecționari vînd „capodoperele“ abstracționiste cu sutele: Robert Lehmann vînde, Rockefeller vînde Huntington-Hatford vînde, Daniel Bright vînde. La Paris, 15 magazine specializate în desfacerea „mărfii abstracte“ au tras obloanele. Industria droguirilor și a coziilor de măgar pierde clienți.

Salvador Dali, tatăl „culturii suprarealiste“, are însă nas de negustor bun, care știe că sufletul comerțului este reclama. Și itată-ne ajunși la Freud, Dali și șocul electric. Aici noi nu trebuie să intervenim, ci să relatăm doar faptele așa cum s-au petrecut, acum cîteva săptămîni. Locul acțiunii: vîrîina unei librării din centrul New-Yorkului. Eroul: Salvador Dali în carne, oase și pijamă, lungit pe un pat de infirmerie. Machiajul: celebrele mustăți ca niște antene subțiri tînzînd spre creștetul capului, vibrante prin șoc electric (Pictorul însuși a explicat că aceste podoabe, „asemenia unor paranteze subțiri care fac ca nasul să-și semene cu un semn de întrebare și care slujesc la primirea semnalelor din spațiul cosmic“, sînt unul mai receptiv în poziție verticală atunci cînd posesorul lor se află la New York, dar că, în călătoriile în Europa, le va da o poziție orizontală).

Recuzita: o rețea de fire electrice stabilind contactul dintre bicepsul brațului drept al lui Dali și coperta unui volum cu reproduceri din creațiile suprarealistului;

un electroencefalograf care înregistrează pe hîrtie „forța mușchilor“ și imprimă dedicația maestrului.

Obiectul bilicului: un volum de reproduceri conținînd, după expresia unui ziarist, martor ocular, „mici triunghiuri ne-regulate semănînd cu desenele unui nebun“. Onorabil: preful volumului autografat prin șoc electric — între 5 și 30 de dolari.

Și acum să vedem ce rost are aici Freud. Sau, mai bine zis, să-l lășăm pe Dali să explice, așa cum a făcut-o într-o scurtă declarație care „argumenta științific“ reprezentarea: create pe cale electrică, asemenea performanțe artistice corespund „spiritului de violență al lumii exterioare a fizicii“, care este „mai fascinantă și mai la modă astăzi decît lumea bătrînilui Freud“. Dali a dat toate asigurările că „violența reprezentăției sale“ este în deplin consens cu „actuala răz atomică“.

De altfel, freudismul a mai făcut obiectul teoretizărilor daliste. Într-un interviu, semnat în Act (octombrie 1962) de Robert Descharnes, Dali amintea despre complexe care-l urmăresc din copilărie, complexe create de un frate (tot Salvador) mort la 7 ani: „Toate bizareriile, toate exhibițiile incoerente pe care le fac sînt constanța tragică a vieții mele. Vreau să-mi dovedesc că nu sînt fratele mort, ci fratele viu. Ca în legenda lui Castor și Pollux, omorîndu-mi mereu fratele mă immortalizez“.

Contra 5 pînă la 30 dolari per volum, în vîrîina unei librării din centrul New Yorkului. Nu e prea mult pentru tatăl „culturii suprarealiste“.

Moda abstracționismului degingolează. R. Cimpeanu